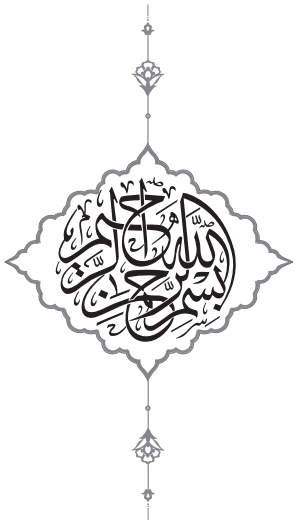
بسم الله الرحمن الرحيم

Originalaus leidinio duomenys:

Versta iš:

Сабир Грижак

ПОХОРОННЫЙ ОБРЯД В ИСЛАМЕ, Стамбул: 2013

LAIDOTUVIŲ APEIGOS ISLAME

Autorius: Sabiras Grižakas

Redaktorius: Halisa Šakirzianova

Maketavimas ir viršelis: Mustafa Kayan

Iš rusų kalbos vertė ir redagavo:
Lietuvos musulmonų religinių bendruomenių taryba - Muftiatas.

ISBN 978-609-96162-0-9

El.paštas: info@islamicpublishing.org

www.islamicpublishing.org

Tiražas 500 egz.

Leidėjas:

Lietuvos musulmonų religinių bendruomenių taryba - Muftiatas,
Smolensko g. 19, LT-03200

Vilnius 2020

1 -leidinys

LAIDOTUVIŲ APEIGOS ISLAME

Sabiras Grižakas

Muftiate of Lithuania
دار الإفتاء - مجلس المجتمعات الإسلامية الليتوانية

ATSILIEPIMAS APIE KNYGĄ

Vardan Allaho Maloningiausiojo, Gailestingiausiojo

Mielas skaitytojau,

Labai džiaugiuosi, galėdamas pristatyti šią naudingą knygą dabartinei Lietuvos musulmonų bendruomenei. Nors kiekvienas musulmonas tiki į pomirtinį gyvenimą, bet iki šios dienos nebuvo galimybės paprastai ir šiuolaikiškai su vaizdinių iliustracijomis paaiškinti laidojimo apeigų esmę Islame.

Šios knygos pagrindinis tikslas yra trumpai ir glaustai papasakoti skaitytojui apie laidojimo apeigų tradicijas pagal Islamo religiją. Beveik du milijardai visų žemės gyventojų yra Islamo religijos pasekėjai. Islamo religija paliečia daugybę gyvenimo aspektų: tikėjimą, kultūrą, etiketą, mokslą, teisę, ekonomiką, vidinius santykius ir kasdienį musulmono gyvenimą nuo gimimo iki mirties. Islamo religija yra praktiška ir nesudėtinga, dvasingumo ir teisingumo šaltinis.

Mylėdamas savo bendruomenę ir vedamas kilnaus tikslo, esu užsibrėžęs pateikti tiktai autentiškas religines žinias verčiant ir redaguojant autoriaus Sabiro Grižako knygą „Laidojimo apeigos Islame.“ Tikiuosi, kad ši knyga bus įdomi ir naudinga plačiam skaitytojų ratui, o atliktas darbas – puikus tradicinės teorijos ir praktikos derinys, kuris aktualus mūsų visuomenei. Malonaus jums skaitymo.

Tegul Allahas jus laimina ir veda Teisingu keliu!

Lietuvos musulmonų religinės bendruomenės tarybos – Muftiato

Pirmininkas Muftijus Aleksandras Beganskas.

ĮVADAS

Mirties baimė – tai pati didžiausia baimė žmogaus gyvenime; manoma, kad ji – visų baimių priežastis. Bet kodėl žmogus bijo mirties, jeigu mirtis – tai natūralus įvykis? Žmogus jaučia šią baimę dėl kelių priežasčių.

Pirma: nutraukimas žmogaus buvimo šiame gyvenime

Allahas padarė taip, kad žemiškas gyvenimas būtų patrauklus, dėl to žmogus veržiasi prie jo. Jame yra daug dalykų, į kuriuos žmogus tvirtai griebiasi. Gyvenime yra daug malonumų, norų, naudų, kurios įsiskverbia į žmogaus sielą ir ten dominuoja. Jeigu gyvenimo malonumai nutolsta nuo žmogaus, nors ir trumpam, tai sukelia neramumą ir kankinimą. Išsiskyrimas su šeima, draugais, turtais ar privilegijomis sukelia žmogui nerimą. Žmogus dažniausiai net negali ar bijo pagalvoti apie gyvenimą be šių dalykų. Mirtis atima visa tai visapusiškai ir galutinai, dėl to žmogus nekenčia mirties ir jos bijo.

Antra: žmogaus bejėgiškumas mirčiai

Žmogus gali kovoti su visomis kitomis savo baimėmis ir bėdomis, pabėgti nuo daugelių pavojų, tačiau jis neturi nė menkiausio šanso pasipriešinti mirčiai arba pabėgti nuo jos. Yra daug posakių, tokių kaip: galima išspręsti visas problemas išskyrus mirtį; nuo mirties nepabėgsi. Allahas primena žmonėms, siųsdamas mirtį, apie jų silpnumą ir bejėgiškumą

prieš Dievišką jėgą. Allahas primena žmonėms, siųsdamas mirtį, apie jų silpnumą ir bejėgiškumą prieš Dievišką jėgą. Korane Aukščiausiasis sako: **„Kiekviena siela pajaus mirties skonį“** (3/185)**. „Mirtis pasieks jus, kur bebūtumėte, netgi jeigu būsite aukštuose bokštuose“** (4/78)**. „Sakyk: Mirtis, nuo kurios jūs bėgate, sutiks jus, po to jūs būsite sugrąžinti Žinančiam paslaptingą ir akivaizdžią. Ir Jis praneš jums, ką jūs darėte“** (62/8)**. „Visi joje (žemėje) mirtingi. Amžinas tik veidas Viešpaties tavo, turintis šlovę ir garbę “** (55/26–27).

Šiame pasaulyje nėra tokios vietos, kurioje nebuvo atėjusi mirtis. Nepadės nė vienas daktaras, gydymas ar vaistas, kai ateis mirtis. Dabar žmonės stengiasi panaudoti mokslą, kovodami su pagrindiniu pavojumi – mirtimi. Bet visi šie norai ir pastangos neturi pasisekimo.

Iš tikrųjų tie, kurie netiki amžinu gyvenimu, *ahirat* – gyvenimu po mirties, vadovaujami savo gamtiniais jausmais, nori padaryti šį pasaulį amžiną. Todėl jie ieško priežasčių, dėl kurių iškyla mirtis, kad galėtų pasipriešinti šioms priežastims ir sugebėtų padaryti gyvenimą amžiną. Bet jie besąlygiškai pralaimi: kaskart, kai jie ieškojo atsakymo į šį klausimą, jų paieškos buvo grąžinamos jiems su nauja žinia apie mirties neišvengiamumą. Yra apie 200 atsakymų apie mirties buvimą tokių kaip „nervų audinių sutirštinimas“, „kūno darbingumo praradimas“, „neaktyvių baltymų atsiradimas vietoj aktyvių“, „jungiamųjų audinių susilpnėjimas“, „bakterijų ir liguistų mikrobų žmogaus kūne išplėtimas“ ir t. t. Visi bandymai, kuriais bandoma padaryti gyvenimą amžiną, visiškai žlunga. Lieka tik viena tiesa: žmogus miršta bet kokiame amžiuje ir bet kurioje vietoje.

Trečia: netikėtumas

Mirtis nesiunčia įspėjimo ar žinios apie savo atvykimą. Ji ateina netikėtai ir tokiu metu, kokį nuśtatė ir apibrėžė Aukščiausiasis Allahas visiems mirtingiesiems. Korane Aukščiausiasis Allahas sako: **„Ir kai ateis pas juos jų laikas, nebus jis atidėtas net valandai, ir neateis jis anksčiau laiko“** (7–34).

„Neatidės Allahas sielai, kai ateis pas ją jos laikas, Allahas, žinantis tai, ko jūs nežinote“ (63–11).

Žmogus bijo mirties, nes ji gali ateiti tada, kai jis yra malonumų ir norų viršūnėje. Ji ateina, kai jis skęśta nuodėmėse ir nepaklūśta Allahui. Ji taip pat ateina pačiomis laimingiausiomis gyvenimo akimirkomis.

Ketvirta: ateities nežinomybė

O kas po mirties? Šis rimtas klausimas kelia nerimą žmogui, kai jis susimąśto apie mirtį. Viskas, ką mes žinome, yra tai, kad žmogus po jos tampa mirusiu kūnu, kuriame nutrūko gyvybė, ir jis nebegali judėti. Paskui, kai žmonės palaidos šį mirusį kūną, visa mūsų žinių informacija nutrūks. Kas vyksta su juo, kai žmogaus kūnas suirs? Tai, kad po mirties yra baisiau už pačią mirtį – ten atsiskaitymas, baudimas, apdovanojimas; ten śtovėjimas prieš Allahą Teismo dieną.

Mirties pavojus skiriasi nuo kitų pavojų, kurių bijosi žmogus. Mes negalime jam padėti kovojant su mirtimi arba išvaduoti jį nuo mirties, taip pat mes negalime pašalinti šio jausmo. Šis jausmas visada bus pas visus, lyg tas pats jausmas prieš susitikimą su mama po ilgo išsiskyrimo – kaip ji reaguos, ką pasakys, ar aš

per šį laikotarpį viską padariau, kad pradžiuginčiau ją, ar ji vis dar mane myli, ar atleis, ar nubaus? Mes galime patarti, parodyti kelią, kaip pasitikti mirtį ramia dvasia. Būdami musulmonais, mes tikime Allaho malone, tikime ahiratu – gyvenimu po mirties, atgaskaita ir kitais dalykais, kurie ten bus. Mes galime pasitikti mirtį pasitikintys savimi ir ramia siela, jeigu laikysimės rėmų, kuriuos nustatė Allahas ir gyventi šiame pasaulyje, vadovaudamiesi Jo įsakymais. Korane ir sunoje – pranašo Muhammedo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* nurodomi ir gyvenimo veiksmai, sakoma apie lengvą mirtį tikintiesiems, tuo metu netikintiesiems ir tironams žadama sunki ir kankinanti mirtis.

Aukščiausiasis Allahas sako apie tikinčių žmonių būseną mirštant: **„Tai atlygina Allahas dievobaimingiems, kuriuos angelai numarina būnant teisingus. Jie sako „Taika jums! Įženkite į rojų už tai, ką jūs nuveikėte“** (16/32).

Korane apie netikinčiųjų būseną sakoma: **„Jeigu tu būtum matęs, kaip angelai numarina netikinčius, Jie muša juos per veidus ir per nugaras: „Paragaukite deginančios ugnies kankinimą. Tai jums už tai, ką paruošė jūsų rankos. Iš tikrųjų Allahas nesielgia nesąžiningai su vergais“** (8/50–51). Kitame ajate[1] sakoma: **„O kas gi bus, kai angelai pradės juos marinti, mušdami per jų veidus ir nugaras? Tai jiems už tai, kad jie sekė paskui tą, kas supykdė Allahą, ir nekentė to, kuo Allahas yra patenkintas. Todėl Allahas pavertė jų darbus niekais.“** (47/27–28)

Žmogus turėtų būti visada pasiruošęs sutikti mirtį. Kartą ti-

1 Ajat – tai yra Allaho per pranašą atsiųstas Allaho apreiškimas, išmintis, kurie sudaro šventąjį Koraną (Korano sakinys).

kinčiųjų vado Umaro Ibn Hatabo *(tebūnie Allahas palaimina jį)* paklausė: *„Kaip pasiruošti mirčiai?“. – Jis atsakė: „Būti pasiruošusiam mirčiai reiškia įvykdyti Allaho liepimus, šalintis nuo draudžiamumų bei puoselėti savyje kilnias savybes.“*

Mirtis – tai tiltas tarp dviejų gyvenimų, kur vienas yra vaiduokliškas bei praeinantis, o kitas – tikras bei amžinas. Žemiškas gyvenimas yra amžinojo gyvenimo laukas. Žmogus, darantis kilnius darbus, bus apsaugotas nuo atsiskaitymo sunkumų ir nuo Teismo Dienos kankinimų bei įgaus amžiną buveinę Rojaus soduose. Tuo tarpu žmogus, darantis nuodėmingus darbus, bus tarp tų, kurie kentės nuo ugnies. Tačiau, jeigu Aukščiausiasis Allahas atleis tam žmogui, jis bus apsaugotas nuo tų kankynių.

Mirties esmė yra perėjimas iš vieno pasaulio į kitą, taip pat kaip mes ateiname į šį pasaulį – mūsų gimimas tai nėra mūsų dvasios mirtis – tai yra mūsų egzistavimo kitokia forma ir mūsų gimimas, kaip ir mirtis, tai yra tik durys, pro kurias mums reikia pereiti tam, kad galėtumėme pereiti į aukštesnę egzistavimo formą. Dėl to mirtis nereiškia visiško dingimo ir nebuvimo. Mirtis – tai tik sielos atskyrimas nuo kūno. Pasak daugumos islamo teologų, siela ir kūnas yra tarpusavyje susiję taip, kaip medis ir drėgmė, kuri jį maitina.

Kiekvienam musulmonui būtina prisiminti apie mirtį ir jai ruoštis. Viename iš hadisų – pranašo Muhammedo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasisakyme yra pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Visada atminkite apie mirtį, atimančią malonumus“* (Tirmizi, Nasai, Ibn Madža). Kitame hadise, perduodamo Ibn Masudo, pranešama: *„Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho pa-*

laima) savo bendražygiams pasakė: „Gėdykitės Allaho teisingu būdu.“ Bendražygiai pasakė: „O Allaho pranaše! Šlovė Allahui, mes gėdijamės.“ Allaho pranašas atsakė: „Tegu tas, kuris teisingu būdu gėdijasi Allaho, saugo savo galvą ir organus, jos išdėstymą (akis ir ausis), tegu saugo savo pilvą ir tai, kas jo viduje. Tegu atmena apie mirtį ir apie tai, kad po mirties jo kūnas bei kaulai supus. Tas, kuris trokšta ateities gyvenimo, atsisuka nuo žemiškų malonumų. Tas, kuris visa tai daro, tas gėdijasi Allaho teisingu būdu“ (Tirmizi).

Ruošimasis mirčiai reiškia atsisakymą nuo visko, kas yra smerktina ir klaidinga, atgailavimą už įvykdytas nuodėmes bei savęs pašventimą garbinimui. Taip Aukščiausias Allahas Korane pasakė: **„Tas, kuris tikisi susitikti su savo Viešpačiu, tegu daro teisingus darbus ir šalia savo Viešpaties nieko kito negarbina“** (18/110). Hadise, perduodamo Bery bin Azibo, pranešama, kad kartą Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, pamatęs grupelę žmonių, kasančių kapą, taip gailiai apsiverkė, kad ašaros sudrėkino žemę, ir pasakė: *„Broliai mano! Ruoškitės tai dienai.“*

Pirmas Skyrius

VEIKSMAI, KURIE YRA MUSTAHAB (skatinantys veiksmai), SU MIRŠTANČIU AR KĄ TIK MIRUSIU ŽMOGUMI

1. Sergančiųjų aplankymas

Sergančiųjų aplankymas yra suna[2]. Pranešama, kad Bera bin Azib sakė: *„Allaho pranašas liepė mums dalyvauti laidotuvių maldoje“* (Ibn Mazža). Hadise, perduoto Ali *(tebūnie Allahas palaimina jį)* sakoma, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Už kiekvieną musulmoną, kuris aplankys savo brolį ryte, septyniasdešimt tūkstančių angelų prašys už jį atleidimo iki paties vakaro. Jeigu musulmonas aplankys savo brolį vakare, tai septyniasdešimt tūkstančių angelų prašys už jį atleidimo iki paties ryto bei jam bus padovanotas datulių sodas rojuje“* (Buhari, Muslim).

2. Sergančiajam skaityti duą (maldą)

Tam, kas aplanko sergantį, reikėtų jam skaityti duą, prašant jam Aukščiausiojo Allaho gerovės ir išsigydymo. Pranešama, kad Sabit pasakė Anasui: *„O, Abu Hamza! Aš sergu“. – Anas jam pasakė: „Ar tau perskaityti duą, kurią skaitė Allaho pra-*

2 Suna – pranašo Muhammedo (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) pasisakymai ir gyvenimo veiksmai.

našas?“ – Ir šiam atsakius teigiamai, Anas pasakė: „O, Allah – žmonių Viešpats! Pašalinantis sunkumus ir ligas! Dovanok išsigydymą, nes Tu, dovanojantis išgydymą. Dovanok tokį pasveikimą, kad nuo ligos neliktų ir pėdsako.“

Taip pat pranešama, kad Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) sakė: *„Jeigu tas, kuris aplankęs ligonį paskaitys jam šią duą: „Aš prašau Allaho – Viešpaties aukščiausiojo sosto, atsiųsti tau išsigydymą“, tai Aukščiausiasis Allahas būtinai dovanoja sergančiajam išgydymą“* (Abu Daud, Hakim, Tirmizi).

Žmogus, aplankantis sergantį, taip pat gali paskaityti jam sūras [3] „Fatiha“, „Ihlas“ ir „Nas“, nes tai patvirtinama hadisais. Viena iš hadisų pranešama, kad Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) skaitė šią duą: *„O mano Allahas! Dovanok savo vergui išgydymą, kad jis nugalėtų Tavo priešus ir kad skubėtų dėl Tavęs į maldą“* (Abu Daud).

3. Gerai elgtis su sergančiuoju

Žmogus, aplankantis sergantį, turėtų paklausinėti apie jo savijautą, primenant apie mirtį būtina sakyti tai, kas patinka sergančiajam ir sukelia jam džiaugsmą. Pranešama, kad Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) sakė: „Kai aplankote sergantį, sakykite jam apie mirtį tik malonius dalykus. Nes niekas negali pakeisti Allaho sprendimo. Tačiau tokiu būdu sergančiojo širdis bus nudžiuginta“ (Ibn Madža). Lankytojas sergančiajam turėtų priminti apie atgailavimą ir testamento surašymą. Taip pat lankytojas neturėtų ilgai būti šalia ligonio, nes tai gali sukelti nepatogumų sergančiajam.

3 Sura – tai Korano dalis.

4. Nesiskųsti ir būti kantriam

Sergantysis po to, kai pašlovins Aukščiausiąjį Allahą, nesiskųsdamas galėtų lankytojui papasakoti apie savo savijautą. Pranešama, kad Ibn Masud *(tebūnie Allahas palaimina jį)* pasakė: *„Jeigu prieš nusiskundimą buvo pasakyti padėkos ir šlovinimo žodžiai, tai šie žodžiai jau nebebus nusiskundimu.“*

Sergantį, kaip ir bet kurį kitą žmogų, kuriam nutiko kokia nors bėda, privaloma skatinti būti kantrų. Nes Aukščiausiasis Allahas liepė būti kantriam, sakydamas: **„Todėl kentėk, nes tavo kantrybė tik iš Allaho“** (16/127). Kitame ajate[4] sakoma: **„Iš tikrųjų kantriems bus atlyginta visiškai be išskaičiavimo“** (39/10). Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Kantrybė – tai šviesa“* (Muslim). Pranešama, kad kartą viena moteris, atėjusi pas Allaho pranašą *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, pasakė: *„O Allaho pranaše! Paskaityk duą, kad Allahas mane išgydytų“*. Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) atsakė: *„Jeigu nori, aš paskaitysiu Allahui duą ir tada Jis tave išgydys. Jeigu nori, kentėk, ir tada tu būsi apdovanota“*. Tada ta moteris pasakė: *„Tada aš kentėsiu, kad mano kantrybė būtų apdovanota“* (Bagavi).

Tačiau vertėtų pažymėti tai, kad nusiskundimai, kreipimasis į Aukščiausiąjį Allahą neprieštarauja kantrybei, o atvirkščiai yra nuostabūs veiksmai bei kantrybės dalis. Vienu iš pavyzdžių yra pranašo Ajubo *(tebūnie taika jam)* žodžiai: **„Iš tikrųjų mane užklupo blogis, o juk Gailestingiausias iš gailestingųjų“** (21/83).

4 Ajat – tai yra Allaho per pranašą atsiųstas Allaho apreiškimas, išmintis, kurie sudaro šventąjį Koraną (Korano sakinys).

Taip pat pranašo Jakūbo žodžiai: **„Mano nusiskundimai ir liūdesys skirti tik Allahui“** (12/86).

Reikia, kad sergantysis būtų įsitikinęs Allaco gailestingumu ir gailiaširdiškumu jam skirtu. Nes hadise, perduoto Džabiro *(tebūnie Allahas palaimina jį)*, pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Tegu kiekvienas jūsų, kuris miršta, gerai galvoja apie Allahą“* (Muslim). Tai reiškia, kad mirštantysis turi tikėti, kad Aukščiausiasis Allahas jam yra gailestingas ir gailiaširdis, bei tikėtis Allaho dosnumo ir malonės. Bet žmogus negali abejoti Allaho teisingumu.

5. Savo mirties troškimas yra makruh (peiktinas elgesys)

Žmogaus troškimas savo mirties dėl kokios nors ligos, gyvenimo problemų ar kitų panašių dalykų yra makruh. Buhari ir Muslim šia tema turi hadisą, kuriame pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Tegu nė vienas jūsų netrokšta savo mirties dėl susargdintos ligos. Jeigu jis panorės savo mirties, tegu sako taip: „O mano Allahai! Jeigu mano gyvenimas yra gėris, tai pratęsk mano gyvenimą, jeigu mirtis bus man gėriu, tai numarink mane.“* (Buhari, Muslim).

6. Teisėta išvada dėl atgailavimo ir tikėjimo prieš mirtį

Visi islamo mokslininkai yra vienareikšmiški – žmogaus įtikėjimas prieš mirtį nebus priimtas. Nes Aukščiausiasis Allahas Korane sako: **„Bet nepadėjo jiems tikėjimas, kai jie pamatė Mūsų bausmę“** (40/85).

Hanafiso mazhabo mokslininkai mano, kad atgailavimas prieš pat mirtį bus priimtas. Nes kiafiras (netikintysis) nežino Allaho. Čia kalbama apie naujo tikėjimo bei naujo pažinimo pradžią. Tuo tarpu fasik (nuodėmingas musulmonas) žino ir tiki Allahą, t. y. jo tikėjimas tęsiasi. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Allahas priima vergo atgailavimą iki to momento, kol jo dvasia neprieis prie kaklo“* (Abu Daud, Tirmizi, Ibn Madža, Ibn Hiban).

7. Paguldyti mirštantį žmogų ant dešinio šono veidu į Kyblą[5]

Šis poelgis yra suna. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė apie Kaabą: „*Kybla yra gyvųjų ir mirusiųjų“* (Abu Daud). Jeigu to negalima padaryti dėl mažos erdvės ar kitų priežasčių, tai mirštantį palieka toje pačioje būsenoje, kurioje jis yra. Taip pat suna yra sudrėkinti mirštančiojo lūpas šaltu vandeniu.

8. Įteigti mirštančiajam pasakyti Islamo liudijimo žodžius

Dėl to vienas iš artimųjų žmonių turėtų kartoti šalia mirštančiojo: „Lia Iliaha IlliAllah“. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Įteikite savo mirštantiesiems „Lia Iliaha IlliAllah“*. Nėra dievo išskyrus Allahą (Muslim, Tirmizi, Abu Daud). Kitame hadise sakoma: *„Tas žmogus, kurio paskutiniai žodžiai bus „Lia Iliaha IlliAllah“, įeis į rojų“* (Abu Daud, Hakim).

5 Kybla – tai yra kryptis link Kaabos.

9. Mirusiajam užmerkti akis ir aprišti žandikaulį

Iš karto po žmogaus mirties vienas iš jo giminaičių užmerkia jam akis ir apriša apatinį žandikaulį, kad burna nebūtų atidaryta ir mirusysis maloniai atrodytų *(1 paveikslas)* .

Tada skaitoma ši dua[6] : *„Allaho vardu ir remiantis Allaho pranašo suna. O, mano Allahe! Palengvink jo (mirusiojo) darbus ir padaryk lengvu tai, kas laukia jo priešaky. Padaryk jį laimingą, darydamas tą pasaulį, į kurį jis nukeliavo, jam gėriu, ir tą pasaulį, kurį jis paliko.“*

Mirusiojo kūną patartina uždengti lengvu užklotu. Taip pat patartina ant jo pilvo uždėti ką nors sunkaus, kad jo pilvas neišsipūstų. Kūną reikėtų paguldyti ant sofos ar ant stalo, bet ne ant grindų. Mirusiajam reikėtų nuimti drabužius, tada jo rankas ištempti palei liemenį. Nereikėtų dėti mirusiojo rankų ant krūtinės, kadangi taip daro netikintieji.

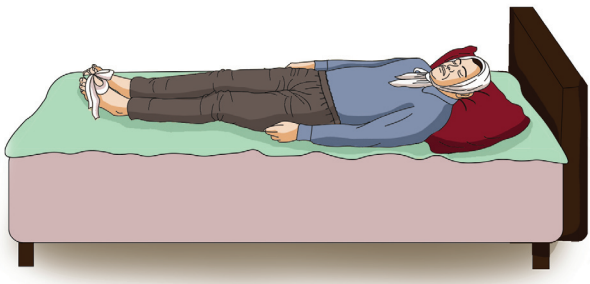

1 paveikslas

6 Dua – tai yra maldavimas.

10. Pranešti apie mirtį

Leidžiama pranešti apie ko nors mirtį namazo metu arba kitose vietose, kur susirenka žmonės. Nes, remiantis hadisu, kurį praneša Buhari ir Muslim, Nadžaši dieną Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pranešė apie tai savo bendražygiams. Lygiai tokiu pat būdu Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pranešė savo bendražygiams apie Džafaro ibn Abu Talibo *(tebūnie Allahas palaimina jį)*, Zeido ibn Hariso *(tebūnie Allahas palaimina jį)* ir Abdullaho bin Rahavi *(tebūnie Allahas palaimina ją)* mirtis. Jeigu mirusysis yra koks nors mokslininkas ar žinomas žmogus, tai žinią apie jo mirtį praneša žiniuonis. Ir šiuo metu tai pats priimtiniausias variantas.

11. Skubėti pasiruošti mirusiojo laidojimui

Po to, kai žmogaus mirtis taps akivaizdi, reikėtų paskubėti atlikti tris veiksmus: paruošti mirusįjį laidojimui, išmokėti jo skolas bei išpildyti jo likusį palikimą.

a) Mirusiojo paruošimas laidojimui: Reikėtų skubėti palaidoti, nes miręs kūnas pradeda greitai irti. Viename iš hadisų pranešama: *„Kartą susirgo Talha bin Berra. Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) aplankęs jį, pasakė susirinkusiems: „Man atrodo, kad Talhi turi ateinančios mirties ženklų. Praneškite man, kai jis mirs ir skubėkite. Nes nereikėtų uždaryti mirusiojo musulmono kūno tarp kitų jo šeimos narių.“* (Abu Daud). Kitame hadise pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė kreipdamasis į Ali *(tebūnie Allahas palaimina jį)*: *„O, Ali! Negali atidėti tris dalykus vėlesniam laikui: tai namazas, kurio laikas jau atėjo, miru-*

siojo laidojimas ir merginos ištekinimas, kuriai yra jai lygus“ (Imamas Ahmed, Tirmizi).

b) Skubėti išmokėti skolas: Tai daroma tam, kad sumažintų mirusiojo atsakomybę. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Mirusiojo siela bus pririšta prie skolos iki to laiko, kol ji nebus išmokėta“* (Ahmed, Ibn Madža). Tai skirta tiems, kurie po mirties paliko pakankamą turtą skolai išmokėti. Jeigu žmogus stengėsi išmokėti skolą, bet nesugebėjo to padaryti, nes neturėjo tam galimybės ir mirė, tai, kaip pranešama kai kuriuose hadisuose, Aukščiausiasis Allahas išmokės šią skolą. Taip, pavyzdžiui, viename iš hadisų, perduodamų Abu Umamo, sakoma: *„Jeigu žmogus paims ką nors į skolą, ketindamas tai grąžinti, ir po to numirs, Aukščiausiasis Allahas ištrins šią skolą iš skolininko ir padovanos skolintojui tai, kuo jis bus patenkintas. Jeigu žmogus pasiskolins ką nors, ketindamas negrąžinti tai, ir numirs, tai Teismo dieną Aukščiausiasis Allahas išskaičiuos iš jo skolintojo vardu“* (Tabarani).

c) Skubėti įvykdyti jo palikimą: Tai turėtume padaryti tam, kad mirusysis kuo greičiau gautų apdovanojimą už tą naudą, kurią kitiems atnešė jo palikimas.

Antras Skyrius

MIRUSIOJO TEISĖS

Mirusysis musulmonas turi keturias teises, kurių išpildymas yra fard-kifaja[7] jo giminaičiams bei kitiems musulmonams. Prie šių teisių priskiriamas pasiruošimas mirusiojo laidojimui (mirusiojo kūno apiprausimas, jo vyniojimas į savaną, džanaze – namazo atlikimas). Šiuo klausimu sutinka visi islamo mokslininkai

A. MIRUSIOJO KŪNO APIPRAUSIMAS

1. Teisinė išvada apie mirusiojo kūno apiprausimą

Kūno apiprausimas yra fard – kifaja (bendras privalomumas). Nes Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė apie žmogų, kuris mirė, kai nukrito nuo kupranugario: *„Nuprauskite jį vandeniu ir įvyniokite jo kūną į rūbus“* (Buhari, Muslim). Suna yra kūno apiprausimas iš karto po to, kai bus nustatyta, kad žmogus mirė. Jeigu tuo metu nėra vandens ar jo panaudojimas tuo metu yra neįmanomas, mirusiajam daromas tajammum[8]. Tajammum daromas ir tada, kai yra baimė, kad,

7 Fard-kifaja – tai yra visai musulmonų bendruomenei taikoma privaloma atsakomybė, už jos nevykdymą atsakinga visa musulmonų bendruomenė.

8 Tajammum – atliekamas ypatingais atvejais, kai negalima pasinaudoti vandeniu; tai ritualinis valymas naudojant smėlį.

darydami apiprausimą, žmogaus kūnas gali pasidalyti į kelias dalis. Jeigu tokios grėsmės nėra, tai apiprausimą galima atlikti paprasčiausiai palaistant vandeniu.

Norint atlikti tajammum reikalinga švari, sausa žemė. Tajammum mirusiajam atliekamas taip pat kaip ir gyvam: pradžioje reikia rankomis paliesti žemę, po to nestipriai pastuksenti vienos rankos vidinę pusę į kitos rankos vidinę pusę, taip nukratomas purvas, nušluoti mirusiojo veidą, po to antrą kartą rankomis paliesti žemę, po to nestipriai pastuksenti vienos rankos vidinę pusę į kitos rankos vidinę pusę, nukratyti purvą, nušluoti mirusiojo rankas, pradžioje dešinę po to kairę iki alkūnės (imtinai).

2. Žmogaus, apiprausiančio kūną, savybės

a) Kas turėtų apiprausti kūną: Pagrindinė taisyklė, kad vyrai apipraustų vyrus, o moterys – moteris. Manoma, kad jie visi yra verti apiprausti kūną savo lyties. Kas dėl apiprausimo mirusios moters, tai tarp pasirinkimo tarp mirusios vyro ar svetimos moters, pirmenybė teikiama moteriai. Dėl to kyla klausimas, ar vyras gali apiprausti savo mirusią žmoną, ir ar moteris gali apiprausti savo mirusį vyrą?

Aiša *(tebūnie Allahas palaimina ją)* pasakojo, pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* jai pasakė: *„Jeigu tu mirsi anksčiau negu aš, tada aš tave nuprausčiau ir įvyniočiau į savaną[9], atlikčiau laidojimo maldą ir palaiduočiau“* (imamas Ahmad, ibn Madža).

Remiantis šio hadisu galima teigti, kad žmona gali apiprausti savo mirusį vyrą, o vyras savo mirusią žmoną.

9 Savanas – tai baltas audinys į kuri įvyniojamas mirusiojo kūnas

Apiprausiant mirusį vyro kūną, pirmenybė teikiama giminaičiams pagal vyrų liniją. Pirmenybę apiprausti mirusiojo kūną turi jo tėvas, tada senelis, po to sūnus, po to anūkas, po to brolis, po to brolio sūnus, po to dėdė, po to dėdės sūnus.

Apiprausiant mirusios moters kūną, pirmenybė teikiama giminaičiams pagal moterų liniją.

b) Apiprausiančio žmogaus savybės: Žmogus, apiprausiantis kūną, turi būti išmintingas ir ketinantis atlikti apiprausimą.

c) Savybės, kurias vertėtų turėti žmogui, apiprausiančiam mirusį: Vertėtų žmogui, apiprausiančiam mirusį, būti gerbiamam, patikimam, žinančiam visas šios operacijos detales.

Be to, žmonės, padedantys apiprausti mirusį, turėtų saugoti savo akis nuo nebūtinų žvilgsnių į mirusio kūną, tik žiūrėti ten, kur reikia. Jeigu mirusio kūnas turi kokių trūkumų, juos būtina paslėpti ir apie juos nepasakoti. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Tas, kuris paslėps savo brolio musulmono trūkumus, tam Aukščiausiasis Allahas paslėps trūkumus Teismo dieną“* (Buhari, Muslim). Taip pat pranešama, kad Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) pasakė: *„Tegu mirusiojo kūną apiprausia jam pats artimiausias iš jūsų, jeigu moka. Jeigu jis nemoka, tegu tada mirusį apiprausia žmogus, žinomas savo dievobaimingumu ir ištikimybe“* (Ahmed).

Geriau mirusiojo kūną kuo nors apkloti. Kadangi jo kūne gali būti trūkumų, kuriuos jis gyvendamas slėpė.

Taip pat geriau neapiprausti kūno atvirame ore. Taip pat geriau, kad apiprausiant kūną, nebūtų pašalinių žmonių, išskyrus

tą žmogų, kuris jį apiprausia bei tie, kurie jam padeda. Todėl kūną reikėtų apiprausti namie arba kitoje uždaroje patalpoje.

Leidžiama imti pinigų už mirusiojo apiprausimą, įvyniojimą į savaną bei laidojimą. Nors geriausia visa tai daryti nemokamai.

3. Apiprausiančiojo mirusiojo būsena

Jeigu mirusiojo galva ar kitos kūno dalys yra nupjautos, juos būtina pririšti vieną prie kitų. Atskirtas kūno dalis būtina apiplauti ir įdėti į savaną.

Apiprausiant mirusį būtina uždengti jo aurato dalis *(2 paveikslas)*. Tačiau apiprausiant vaiką, kuriam nėra septynerių metų, šis veiksmas nėra būtinas.

Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Tegul vyrai nežiūri į vyro auratą ir tegul moterys nežiūri į moters auratą“* (Muslim 338).

Apiprausiant mirusį, būtina jam nuimti visus rūbus, nes tai padeda geriau apiprausti kūną.

Vyro aurato dalis yra nuo bambos iki kelių, moters auratas yra visas kūnas išskyrus galvą, kaklą, rankas ir kojas iki kojų vidurio (žr. Al-Khidaya Sharhul-Bidaya 4/85).

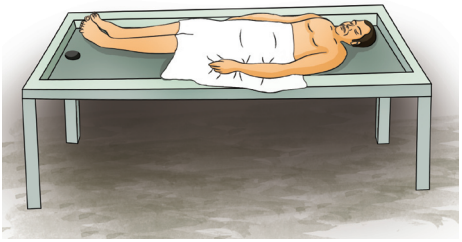

2 paveikslas

Žmogus, apiprausiantis mirusį, turėtų šiek tiek pakelti jo liemenį, pakelti kiek kūną į sėdimą padėtį, po to pravesti ranka per mirusiojo pilvą ir lengvai paspausti, kad išeitų nešvarumai *(3 paveikslas)*. Po to reikėtų kruopščiai tuos nešvarumus nuvalyti. Tada mirusiojo kūnas vėl guldomas ant nugaros.

3 paveikslas

4. Būtinos sąlygos mirusiojo kūno apiprausimui

Tam, kad apiprausimas taptų būtinu, yra reikalingos kelios sąlygos:

a) Mirusysis privalo būti musulmonas. Nebūtina apiprausti netikinčiojo mirusiojo kūno. Tai netgi draudžiama, anot daugumos fakihų.

b) Turi būti visas mirusiojo kūnas arba didesnė jo dalis. Jeigu yra didžiulė mirusiojo kūno dalis arba pusė kūno kartu su galva, tai apiprausimas yra būtinas.

c) Mirusysis neturėtų būti miręs kovoje (šahidu). Musulmono, kuris mirė kovoje, kūnas nėra apiprausiamas, nevyniojamas į savaną ir guldomas tiesiai į žemę kartu su rūbais.

5. Ar mirusiajam atliekamas mažasis apiprausimas (wudu)?

Pasak keturių mazhabų, imamų, prieš apiprausiant mirusįjį, jam reikėtų padaryti mažą apiprausimą (wudų), išskyrus mažus vaikus. Iš pradžių iš žmogaus kūno pašalinami nešvarumai, tuo metu yra naudojamas muilas. Lytiniai organai apiplaunami skuduru.

Tokiu būdu mirusiojo kūno apiprausimas pradedamas mažuoju apiprausimu. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė vienai moteriai, apiprausiančiai savo vaiką: *„Pradedama nuo dešinės pusės ir tų dalių, kuriuos apiplauname, darant mažąjį apiprausimą“* (Buhari, Muslim). Hadise, pranešamo Ummu Atiji, pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: „Po to, kai gerai apiplausi apatinę kūno dalį, padaryk mažąjį apiprausimą kaip prieš namazą, o po to apiplauk visą kūną.“

6. Mirusiojo apiprausimo esmė

Mirusiojo apiprausimas yra lyg pilnas apiprausimas po lytinio akto. Po lytinio akto fard[10] yra vienkartinis apiprausimas viso kūno. Tačiau, apiprausiant mirusį, būtina iš pradžių jam pašalinti nešvarumus ir purvą. Būtina, kad vanduo būtų švarus. Po to, kai mirusysis bus nurengtas, jo kūnas guldomas ant lygaus paviršiaus, kūno dalis nuo bambos iki kelių yra uždengiama medžiagos gabalu.

10 Fard – tai yra privalomas veiksmas.

Pranešama, kad Umm Atyija *(tebūnie Allahas palaimina ją)* pasakojo: kai mirė dukra pranašo Muhammedo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, jis įėjo pas mus ir pasakė: *„Nuprauskite tris kartus, arba penkis kartus, arba daugiau, jeigu nuspręsite, kad tai reikalinga, vandeniu su sidru (jujuba), kai prausite paskutinį kartą, naudokite kamparą (arba šiek tiek kamparo) ir praneškite man, kada baigsite.“* Kada mes baigėm praus̆ti kūną mes pranešėm jam, o jis davė savo izarą ir pasakė: *„Įvyniokite į šitą.“* Taip pat Umm Atyija *(tebūnie Allahas palaimina ją)* pasakojo, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Pradėkite praus̆ti kūną nuo dešinės pusės ir nuo tų vietų, kurias reikia praus̆ti, raus̆tant prieš namazo“*. Umm Atyija *(tebūnie Allahas palaimina ją)* pasakojo: *„ Ir mes šukavome jos plaukus, pindami juos trimis pynėmis“* (Buhari 1254–1255, Muslim 2/648–649).

Mirusiojo aurato dalys yra apiprausiamos skuduru, o po to, kaip aukščiau buvo aprašyta, atliekamas mažasis apiprausimas.

Po to mirusiajam plaunama galva, po jos barzda. Plaunant plaukus ir barzdą, geriau naudoti muilą ar kitas priemones, turinčias malonų kvapą. Muilu prausiamas ir visas kūnas. Po to visas kūnas apiprausiamas švariu vandeniu. Taip pat plaunantysis savo pirštais mirusiajam apiprausia ir burnos ertmę.

Po to mirusiojo kūnas guldomas ant kairio šono ir dešinė pusė yra plaunama *(4 paveikslas)*.

4 paveikslas

Paskui mirusiojo kūnas yra guldomas ant dešinio šono ir kairė pusė yra plaunama *(5 paveikslas)*. Po to visą kūną apiprausia švariu vandeniu. Aukščiau išvardintus veiksmus yra būtina atlikti vieną kartą. Paskui mirusiojo kūnas yra nušluostomas rankšluosčiu. Patartina mirusiojo plaukus ir barzdą šlapinti smilkalais, o tos kūno dalys, kurios liečia žemę suklupimo (siudžiut) metu (kakta, nosis, abiejų rankų delnai, keliai bei kojų pirštai), tepti kamparu.

5 paveikslas

- Ar reikia šukuoti mirusiajam plaukus ir kirpti nagus? Mirusiojo plaukų šukuoti ir kirpti (kaip ir nagų) nereikia. Tačiau, jeigu mirusiojo nagai nulūžę, juos galima nukirpti. Plaukų ir barzdos nekerpame dėl to, kad juos kirpti jau nebėra būtinybės. Gyvenimo laikotarpiu žmogaus plaukai bei barzda puošia žmogų, o mirus, tikslo puoštis nebelieka.

O dėl moterų, tai jų plaukai, kaip ir gyvenimo metu, gali būti supinti į kasą

- Vatos naudojimas: Plaunant mirusiojo kūną, nebūtina naudoti vatą, tačiau vatos naudojimas, uždarant kūno angas, kad nesiskverbtų nešvarumai, nėra smerktinas.

- Apiprausiant mirusį, leidžiama atlikti:

- Iš pradžių mirusiajam atlikti mažąjį apiprausimą, po kurio iš kūno muilu bus pašalinti nešvarumai ir purvas.

- Jeigu žmona plauna vyrą ar atvirkščiai, tai uždengti intymias kūno dalis.

- Nuimti mirusiajam rūbus. Mirusiojo kūnas turi būti apiprausiamas apsaugotoje nuo pašalinių žvilgsnių vietoje. Tai daroma tam, kad pašaliniai negalėtų pamatyti mirusiojo kūne ydų ir jo intymių vietų. Žmogui, kuris apiprausia mirusį, irgi nederėtų be reikalo žiūrėti į mirusiojo kūną.

- Apiprausiant mirusį, naudoti muilą ar kokius nors augalus su maloniu kvapu.

- Apiprausti mirusiojo kūną nelyginį skaičių kartų. Tai reiškia, kad reikia apiprausti kūną vieną, tris, penkis ar septy-

nis kartus. Nereikia kartoti mažojo apiprausimo, jei jis buvo atliktas daug kartų. Vienkartinis pilnas kūno apiprausimas yra vadžib [11].

- Apiprausiant mirusiojo kūną, reikėtų lengvai paspausti jo pilvą. Tai daroma tam, kad viduje esantys nešvarumai išeitų į išorę.

- Apiprausti dideliu kiekiu vandens tas kūno dalis, iš kurių išeina nešvarumai, kad neliktų nešvarumų ir kvapo. Baigus apiprausti, kūną reikia nusausinti.

- Pradėti apiprausti reikėtų nuo dešinės pusės.

11 Vadžib – tai yra neprivalomas, bet labai patartinas veiksmas.

B. MIRUSIOJO KŪNO ĮVYNIOJIMAS Į SAVANĄ (KEFENĄ)

1. Teisinės išvados, susijusios su mirusiojo vyniojimu į savaną, ir kas būtent turėtų įsigyti savaną

Mirusiojo kūno įvyniojimas į savaną musulmonui yra fard kifaja [12] (visuotinė prievolė).

Išlaidos, susijusios su savano pirkimu, mirusiojo paruošimu, kūno pristatymu iki laidojimo vietos, kapo kasimu ir laidojimu dengiamos iš mirusiojo palikto turto. Visa tai yra apmokama iki to laiko, kol bus apmokamos mirusiojo skolos ir iki to laiko, kol mirusiojo turtas bus padalintas pagal jo paliktą testamentą. Jeigu mirusysis nepaliko jokio turto, tai išlaidas dengia tie, kurie privalėjo jį aprūpinti buvus gyvam. Jeigu mirusiajam neliko nė vieno, kas turėjo jį išlaikyti, tokiu atveju anksčiau išvardintos išlaidos turi būti dengiamos iš valstybės iždo.

2. Savano (kefen) išvaizda ir dydis

Yra trys savano rūšys: būtinas savanas, pakankamas savanas ir savanas, kuris yra suna. Bet kuriame iš šių savanų gali būti vyniojamas tiek vyras, tiek moteris. Yra bendra nuomonė, kad minimalus vyro savanas sudaromas iš dviejų sluoksnių, trijų sluoksnių savanas yra suna. Minimalus moters savanas sudaromas iš trijų sluoksnių, penkių sluoksnių savanas yra suna.

a) Būtinas savanas: vyrams bei moterims tai yra minimaliai būtinas savanas. Tai tas dydis, kuris yra fard ir dengiantis

12 Fard kifaja – tai yra visai musulmonų bendruomenei taikoma privaloma atsakomybė, už jos nevykdymą atsakinga visa musulmonų bendruomenė.

kūną nuo galvos iki kojų. Pranešama, kai Musab bin Umair *(tebūnie Allahas palaimina jį)* mirė šahidu [13], jis buvo laidojamas, įvyniojus vienu sluoksniu savanu (Ibn Madža).

b) Pakankamas savanas: rūbai, kuriuos mirusysis nešiojo, kai gyveno, gali jam būti savanu. Vyrui tai dvi dalys rūbų. Tai apatiniai marškiniai (izar) ir rūbai, rengiami ant viršaus (lifafa). Moteriai pakankamu savanu yra izar, lifafa ir skara ant galvos.

Įrodymu, kad vyrui užtenka dvejų dalių rūbų yra šie Abu Bakros *(tebūnie Allahas palaimina jį)* žodžiai, kuriuos jis pasakė prieš mirtį: „Įvyniokite mane į rūbus, kuriuos užsidėjau prieš namazą“ (Ibn Sad). Taip pat tai yra gyvųjų rūbai.

c) Savanas, kuris yra suna: šis savano tipas yra labiau priimtinas. Vyro savanas susideda iš trijų dalių: izar, kamis, lifafa *(6 paveikslas)*.

Kamis – tai medžiagos dalis, uždengianti mirusiojo kūną nuo apatinės kaklo dalies iki kojų, neturinti rankovių ir atlenkimų.

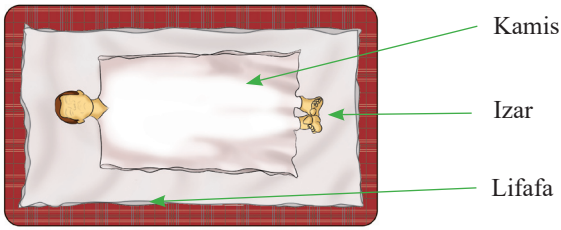

6 paveikslas

Moteriškas savanas, kuris yra sunn, susideda iš penkių dalių: izar, kamis, skara ant galvos, medžiagos dalis, uždengianti krūtinę bei lifafa *(7 paveikslas)*.

13 Šahidas – tai yra vardavardys, kuriuo vadinamas žmogus, paaukojęs savo gyvenimą einant Islamo keliu.

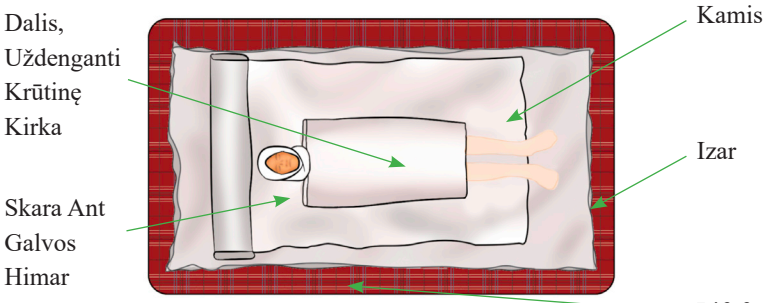

7 paveikslas

Atsižvelgiant į žmogaus kūno sudėtį savano dalių dydžiai gali skirstis, bet vidutinio žmogaus savano dalių dydžiai yra:

KAMIS : 300 cm (ilgis) ant 150 cm (plotis)

IZAR : 250 cm (ilgis) ant 150 cm (plotis)

LIFAFA : 250 cm (ilgis) ant 150 cm (plotis)

KIRKA : 150 cm (ilgis) ant 150 cm (plotis)

SKARA ANT GALVOS : 85 cm (ilgis) ant 85 cm (plotis)

Vyniojimo į savaną forma (praktiniai patarimai):

Mirusiajam vyrui iš pradžių patiesiamas lifafa. Ant jo dedamas izar. Tada mirusiajam rengiamas kamis ir jis yra dedamas ant izar, bet prieš tai reikia iškirpti per vidurį skylę galvai ir viršutinė dalis susukama į ruloną. Paskui kūnas dedamas virš kamis ir viršutinė jo dalis išsukama uždengiant kūną. Paskui kūnas vyniojamas į izarą ir lifafą, tada užrišamas trijose vietose: per vidurį ir galuose *(8 paveikslas)*.

Vyniojant moterį, iš pradžių tiesiamas lifafa, ant kurio dedamas izar. Mirusiosios kūnas yra guldomas ant izar ir rengiamas kamis. Galima plaukus pinti į tris kasas, kurios yra dedamos ant komiso ant krūtinės, paskui skara uždengiama galva. Tada mirusiąją įvynioja į izar. Ant izaro dedama medžiaga, uždengianti krūtinę, o jau tada kūną vynioja į lifafą.

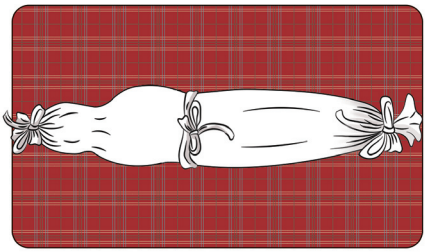

8 paveikslas

3. Papildomos savano savybės

Be anksčiau nurodytų savano formų bei medžiagos kiekio yra dar keli leistini momentai:

a) Geriau naudoti medvilninį ir lininį baltos spalvos savaną.

b) Geriau, kad savanas būtų kelių sluoksnių. Du sluoksniai yra labiau tinkami negu vienas. To priežastis yra pagarbos rodymas mirusiajam bei geresnis mirusiojo kūno vyniojimas.

c) Geriau, kad savano sluoksnių skaičius būtų nelyginis. Trys sluoksniai yra geriau negu keturi.

C. DŽANAZE – NAMAZO ATLIKIMAS

1. Teisinis sprendimas dėl džanaze namazo

Džanaze namazo atlikimas paskui kiekvieną mirusį musulmoną yra fard-kifaja[14]. Tačiau yra keturios mirusiųjų kategorijos, kurios yra išimtys, tai: sukilę prieš islamo valstybę; banditai (mirę užpuolimo metu); ideologijos, kad viena tauta yra pranašesnė už kitą, šalininkai; plėšikai, užpuolantys naktimis žmones.

Maištadariai – tai musulmonai, sukilę prieš musulmoną valdovą. Jeigu šie žmonės bus nužudyti, tai jie nėra apiplaunami ir už juos neatliekamas džanaze namazas. Tai yra daroma tam, kad būtų pažemintos šių žmonių vertybės ir, kad būtų sustabdomas kitų žmonių sekimas paskui juos. Tačiau šis sprendimas galioja tik tiems maištininkams, kurie buvo nužudyti sukilimo metu. Jeigu jie numirs po to, kai valstybė suims juos ir nubaus mirties bausmę, tai tada jų kūnai yra apiplaunami ir už juos atliekamas džanaze namazas. Nes jų nužudymas – mirties bausmės įvykdymas po arešto atliekamas dėl politinių interesų arba kurio tikslas yra susilpninti maištaujančius ir prilyginamas bausmei.

Plėšikai – tai musulmonų grupė, kuri apiplėšia keliautojus, siekiant užvaldyti jų turtus. Jei šie žmonės bus nužudyti užpuolimo metu ar kovoje, tai kaip ir maištininkus juos neapiplauna ir už juos neatlieka džanaze namazo.

Jeigu jie bus nužudyti po to, kai valstybė juos areštavo ir įvykdė mirties bausmę, tai kaip ir ankstesniame pavyzdyje, jų

14 Fard-kifaja – tai yra visai musulmonų bendruomenei taikoma privaloma atsakomybė, už jos nevykdymą atsakinga visa musulmonų bendruomenė.

kūnai yra apiplaunami ir už juos atliekamas džanaze namazas. Nužudymas žmonių atliekant teisėsaugos institucijų priimtu sprendimus, kurie užsiima plėšimais, prilyginamas atpildu.

Jeigu kas nors iš maištadarių ar plėšikų numirtų sava mirtimi, tai už juos galima atlikti džanaze namazą.

Žmonės, kurie yra **šalininkai nacionalinių ideologijų**, yra tie, kurie susijungė kokios nors genties ar tautos engimo tikslu, remiantis savo pranašumo įsitikinimu. Teisinis sprendimas dėl tų, kurie mirė, gindami savo ideologines idėjas, panašus į teisinį sprendimą dėl maištadarių. Tačiau džanaze namazas skaitomas už tuos, kurie mirė kovai pasibaigus.

Tie, kas **naktimis plėšikauja miestuose** yra prilyginami plėšikų grupei. Jeigu tokie plėšikavimai vyko ne kartą, tai tokius žmones žudo, siekiant sustabdyti netvarką ir blogį, kurį jie sukelia. Teisinis sprendimas šiems žmonėms prilyginamas teisiniam sprendimui plėšikams bei maištadariams. Jų kūnai yra neapiplaunami ir džanaze namazas neatliekamas.

Jeigu jie bus nužudyti po to, kai musulmoniška valstybė juos užgrobs, tai kaip ir anksčiau pavyzdyje, jų kūnai yra apiplaunami ir už juos atliekamas džanaze namazas. Nužudymas žmonių, kurie užsiima plėšimais, prilyginamas atpildu.

Jeigu kas nors iš maištadarių ar plėšikų numirtų sava mirtimi, tai už juos galima atlikti džanaze namazą.

Žmonės, kurie yra **šalininkai nacionalinių ideologijų**, yra tie, kurie susijungė kokios nors genties ar tautos engimo tikslu, remiantis savo pranašumo įsitikinimu. Teisinis sprendimas dėl tų, kurie mirė, gindami savo ideologines idėjas, panašus į teisinį

sprendimą dėl maištadarių. Tačiau džanaze namazas skaitomas už tuos, kurie mirė kovai pasibaigus.

Tie, kas **naktimis plėšikauja miestuose** yra prilyginami plėšikų grupei. Jeigu tokie plėšikavimai vyko ne kartą, tai tokius žmones žudo, siekiant sustabdyti netvarką ir blogį, kurį jie sukelia. Teisinis sprendimas šiems žmonėms prilyginamas teisiniam sprendimui plėšikams bei maištadariams. Jų kūnai yra neapiplaunami ir džanaze namazas neatliekamas.

Džanaze taip pat nėra atliekamas paskui žmogų, kuris **užmušė savo tėvą arba motiną**. Šis sprendimas veikia išskyrus tada, kai žmogžudžiui bus taikoma mirties bausmė valstybės teisėsaugos institucijų sprendimu. Jeigu šis žmogus mirs sava mirtimi, už jį džanaze namazas neatliekamas.

Savižudžiai:

Apie savižudžiu hadisose sakoma: „Tas, kuris numeta save nuo kalno žemyn ir nusižudo, tas amžinai bus pragaro karštuose ir mes save nuo kalno žemyn. Kas praryja, gurkšnoja nuodus ir pats save nužudo, tas amžinai bus pragaro karštyje ir ten amžinai gers nuodus. Kas nusižudo pjaustant ir praduriant save nusižudo, tas amžinai bus pragaro karštyje su tuo pačiu įrankiu, kurį jis naudojo save nužudant, durs ar pjaus savo pilvą ir su savo žaizdomis bus amžinai pragaro karštyje“ (Buhârî, Tıp, 56).

Žmogaus nužudymas yra viena iš didžiausiu nuodėmių. Bet pats savęs nužudymas yra prieštaravimas ir nepasitikėjimas Allaho skirtu išbandymu. Nes Allahas sako: **„Mes būtinai jus išbandysime truputėliu baimės, truputėliu bado, turto, žmo-**

nių ir vaisių trūkumu, pradžiugink tuos, kurie būna kantrūs“ (2–155). **„Allahas neduoda žmogui didesnio išbandymo nei jis turi galiu“** (2–286).

Todėl nusižudymas yra nepasitikėjimas Allaho žodžiais, o nepasitikėjimas yra vienas iš netikėjimo rodiklis, kuris rodo, kad žmogus buvo netikintis. Todėl jeigu žmogus sąmoningai nusižudo, tai reiškia, kad jis nebuvo musulmonu už jį džanaze namazas neatliekamas. Bet jeigu žmogus pats save nužudė esant dvasiniam priepuoliui, sutrikus protui, išskyrus tuos atvejus, kai būdamas sąmoningu ir suvokdamas pasekmes, pačiam panorėjus (narkotikų ar alkoholio vartojimas), reiškia, kad žmogus sąmoningai neprieštaravo ir neprarado tikėjimo Allahu. Tokiu atveju, jų kūnai yra apiplaunami ir už juos atliekamas džanaze namazas.

Nepaisant to, musulmonai privalo galvoti apie žmones gerai, todėl manoma, kad visi savižudžiai nusižudė esant proto sutrikimui, nes sveiko proto žmogus negali padaryti tokio veiksmo ir todėl jų kūnai yra apiplaunami ir už juos atliekamas džanaze namazas.

2. Kas vertas atlikti džanaze namazą (laidojimo maldą)

Atliekant džanaze namazą pirmenybė yra teikiama imamui valdovui arba jo pavaduotojui su sąlyga, kad kuris nors iš jų dalyvauja laidojimo maldoje. Tada pirmenybė teikiama vietinės mečetės imamui, jeigu šis žmogus yra labiau vertas už artimiausius mirusiojo giminaičius. Kitu atveju džanaze namazo imamu turi tapti vyriausias bei galintis (fiziškai ir protiškai) iš artimiausių mirusiojo giminaičių.

3. Laidojimo maldos atlikimas, jeigu laidojami keli mirusieji

Leidžiama vienu metu atlikti džanaze namazą už kelis mirusiuosius, tačiau pirmenybė teikiama, kad džanaze namazas būtų atliktas už kiekvieną mirusįjį atskirai. Jeigu džanaze namazas atliekamas atskirai, geriau maldą atlikti pagal mirusiųjų garbės laipsnį, kurį jis turėjo gyvenimo laikotarpiu.

Jeigu džanaze atliekamas iš karto už kelis mirusiuosius, tai jų kūnai guldomi į ilgą eilę ir imamas stojasi prie labiausiai iš jų gerbiamo.

4. Džanaze namazo ruknos bei suna bei jų eiliškumas

Džanaze namazą sudaro dvi ruknos (privalomieji elementai). Tai keturi takbirai ir kijam (stovėjimas). Kiekvienas takbiras simbolizuoja vieną namazo rakatą. Du kartus duoti selam į dešinę ir į kairę po ketvirto takbiro yra vadžib. Ketinimas nėra rukna, o yra sąlyga. Džanaze sunos yra: Allaho aukštinimas, dua ir salavato skaitymas Allaho pranašui *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*. Allaho aukštinimas – tai „subhanaka“ dua skaitymas po pirmojo takbiro.

Subhanaka

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ

O, Allahai, Tu esi toli nuo visų trūkumų. Palaimintas Tavo vardas. Tave aš visada šlovinu ir giriu. Tavo didybė aukščiau

virš visko. Nėra kito dievo, išskyrus Tave, kuris vertas garbinimo.

Po antrojo takbiro yra skaitomas salavat Allaho pranašui (tebūnie jam taika ir Allaho palaima).

Allahumme Salli

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيم، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

O, Allahai, palaimink ir pasigailėk Mahammadą ir jo pasekėjus ir paaukštink jo garbę. Taip pat, kaip suteikei Ibrahimui ir Ibrahimo pasekėjams. Be abejo, tik Tu esi nusipelnęs šlovinimo, Tu esi šlovės ir garbės savininkas.

Allahumme Barik

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيم، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

O, Allahai, palaimink ir suteik gerumą Mahammadui ir jo pasekėjams. Taip pat, kaip suteikei Ibrahimui ir Ibrahimo pasekėjams. Be abejo, tik Tu esi nusipelnęs šlovinimo, Tu esi šlovės ir garbės savininkas.

Po trečiojo takbiro yra skaitoma dua už mirusįjį. Geriau, kad džanaze namazo metu būtų trys eilės meldžiančiųjų. Šis hadisas tai įrodo: *„Jeigu paskui mirusįjį yra skaitomas namazas iš trijų eilių meldžiančiųjų, tai mirusis papuls į rojų.“*

Džanaze namazas skaitomas taip: Žmogus, atliekantis džanaze namazą, po pirmojo takbiro kelia rankas iki ausų lygio. Tada skaitoma „subhanaka“ dua. Po to sakomas antras takbiras ir skaitomas salavatas Allaho pranašui *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*. Paskui sakomas trečias takbiras ir skaitoma dua už mirusį, už patį besimeldžiantį ir už visus tikinčiuosius. Tada sakomas ketvirtas takbiras ir duodamas saliam. Džanaze namazo metu neskaitomas šv. Koranas ir „attahijatu“. Džanaze namazo metu galima skaityti vieną iš šių dua:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَاراً خَيْراً مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ.

„O, Allahai! Atleisk jam ir dovanok jam. Ir išvaduok jį, ir parodyk jam malonę ir gerą priėmimą. Ir padaryk jo įėjimo vietą erdvią, ir apiplauk jį vandeniu, sniegu ir kruša, ir išvalyk jį nuo nuodėmių taip, kaip Tu išvalai baltus rūbus nuo purvo. Ir duok jam geresnį namą vietoj jo namo, ir geresnę šeimą vietoj jo šeimos, ir žmoną geresnę už jo žmoną. Ir įvesk jį į rojų ir išgelbėk jį nuo kapo kančių ir ugnies kančių“.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا، وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى

اَلْإِسْلاَمِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى اَلْإِيمَانْ،

اللَّهُمَّ لاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلاَ تُضِلَّنَا بَعْدَهُ.

„O, Allahai! Atleisk mūsų gyviems ir mirusiems, mažiems ir dideliems, vyrams ir moterims, esantiems ir nesantiems! O, Allahai! Padaryk taip, kad tie iš mūsų, kuriems Tu dovanoji gyvenimą, gyventų pagal Islamą, o tuos, kuriuos Tu numarini, numarink su tikėjimu“.

Jeigu mirusysis yra mažametis vaikas arba nesveiko proto, netekęs proto iki pilnametystės, tai vietoj maldos apie atleidimą skaitoma ši dua:

اَللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطاً اَللَّهُمَّ جْعَلْهُ لَنَا أَجْراً وَ ظُهْراً اَللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا شَفِيعاً وَ مُشَفَعاً.

„O, Allahai! Padaryk taip, kad (rojuje) jis atsidurtų anksčiau už visus, ir padaryk jį mums apdovanojimu, ir padaryk jį mums užtarėju, kurio užtarimas būtų priimtas“.

Jeigu mirusysis yra mažametė magaitė:

اَللَّهُمَّ اجْعَلْهاَ لَنَا فَرَطاً اَللَّهُمَّ اجْعَلْهاَ لَنَا أَجْراً وَ ظُهْراً اَللَّهُمَّ اجْعَلْهاَ لَنَا شَفِيعَةً وَ مُشَفَعَةً.

„O, Allahai! Padaryk taip, kad (rojuje) ji atsidurtų anksčiau už visus, ir padaryk ją mums apdovanojimu, ir padaryk ją mums užtarėja, kurios užtarimas būtų priimtas“.

5. Vieta, kur turėtų stovėti imamas džanaze namazo metu

Geriau, kad imamas džanaze namazo metu stovėtų mirusiojo krūtinės lygyje. Nes krūtinė – tai vieta, kur yra tikėjimas. Atsižvelgiant į mirusiojo tikėjimą, ar jis buvo tikintis ar ne, skaitomos maldos už mirusįjį *(9 paveikslas)*.

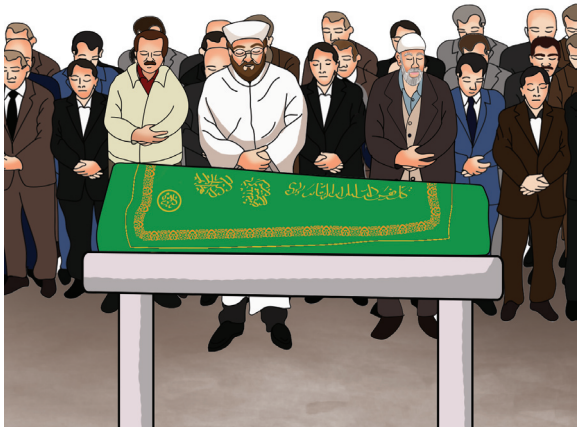

9 paveikslas

6. Džanaze namazo sąlygos

Tam, kad džanaze namazas būtų atliktas, jį atliekantis žmogus turėtų būti musulmonas, sveiko proto, pilnametis, turėti ritualinį apiprausimą. Jo auratas turi būti uždengtas, kūnas, rūbai bei maldos vieta turi būti švarūs. Jis turi pasisukti į Kyblos pusę ir pasakyti ketinimą. Tačiau nėra nurodytas laikas šios maldos atlikimo. Džanaze namazas panašus į kitus namazus, išskyrus

jo atlikimo laiką, nesdžanaze namazas gali būti atliekamas bet kuriuo metu.

Džamatas taip pat nėra būtina sąlyga atliekant džanaze namazą. Užteks, jei jį atliks vienas žmogus.

Moterys taip pat gali atlikti džanaze namazą. Abdullah ibn az-Zabaira (tebūnie Allahas palaimina jį) praneša: *„Aiša (tebūnie Allahas palaimina ją) ir kitos Allacho pranašo (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) žmonos dėl Sad ibn Abu Uakkasom atliko dženaze namazą mečetėje“* (Muslim 973).

Tam, kad džanaze namazas būtų būtinas, reikėtų, kad:

a) mirusysis būtų musulmonas. Jeigu žmogus buvo netikintysis, džanaze namazas nėra atliekamas. Aukščiausiasis Allahas šv. Korane pasakė: **„Niekada neatlik namazo už ką nors iš jų ir nestovėk prie jo kapo, juk jie neįtikėjo į Allahą ir Jo pranašą ir mirė būdami pasiklydeliais“** (9/84).

b) būtų visas mirusiojo kūnas arba didesnė jo dalis. Džanaze namazas atskirai neatliekamas už kurią nors atskirą kūno dalį.

Šiuo atveju galima atlikti gyjap cenaze namazi.[15]

c) mirusysis būtų paruoštas ir paguldytas prieš imamą į Kyblos pusę.

d) mirusiojo kūnas būtų švarus. Džanaze namazas neatliekas tuo atveju, jeigu mirusiojo kūnas buvo neapiplautas arba neatliktas nors tajammum.

15 Gyjap cenaze namazi – laidojimo namazas kuris atliekamas neesant mirusiojo kūnui.

7. Džanaze namazo laikas

Džanaze namazo atlikimas tuo metu, kai kiti namazai yra uždrausti, yra makruh. Šitiems laikams priskiriami: saulėtekis ir saulėlydis, pusiaudienis, laikas nuo rytinio namazo pabaigos iki visiško saulės pakilimo bei laikas po Asr maldos iki visiško saulės nusileidimo.

8. Džanaze namazo atlikimas po mirusiojo laidojimo, džanaze namazo kartojimas prieš laidojimą

Kolektyvinės laidojimo maldos atlikimo kartojimas yra makruh. Jeigu džanaze namazas buvo atliktas vienam žmogui, tai jį galima pakartoti prieš patį laidojimą.

Jeigu mirusysis buvo palaidotas be laidojimo maldos, tai ją galima padaryti iki to laiko, kol jo kūnas nesupus. Ši situacija yra remtina ne konkrečiais įrodymais, o prielaidomis.

9. Džanaze namazas už mirusį naujagimį

Dauguma teigia, kad jeigu gimęs vaikas gimdymu metu skleidė kokį nors garsą, o tik paskui mirė, tai tokiu atveju jam yra duodamas vardas, tada įvyniojamas į savaną (kiafeną) ir už jį atliekama laidojimo malda, nes garsas, kurį skleidė vaikas, yra gyvybės įrodymas. Jeigu gimęs vaikas neparodė jokio garso ar kitą gyvybės ženklo, tai jam yra duodamas vardas ir jis yra apiplaunamas. Garbės ženklas jam kaip žmonijos atstovui yra jo įvyniojimas į savaną bei laidojimas, tačiau be džanaze namazo.

Bet remiantis hadiso, pranašas Muhammad *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Iš jūsų kiekvienas savo ma-*

mos skrandyje būsite keturiasdešimt dienų spermos pavidalu. Kai bus aštuoniasdešimt dienų tapsite kraujo krešuliu. Kai bus šimtai dvidešimt dienų būsite kaip pakramtytas mėsos gabaliukas. Po to bus pasiųstas vienas angelas... Jam bus įpūsta siela" (Buhari, Muslim).

Galima teikti, kad kūdikis yra gyvas nuo to laiko, kai įpučiama siela. Jeigu gydytojai konstatavo, kad nuo šio laiko kūdikis gyvas, tada nesvarbu, ar kūdikis skleidė garsą, ar įkvėpė oro ar ne, jis laikomas gyvas, kuris mirė per gimdymą ir šiuo atveju jų kūnai yra apiplaunami ir už juos atliekamas džanaze namazas.

10. Džanaze namazo atlikimo vieta

Džanaze namazas atliekamas atviroje vietoje kaip ir šventiniai namazai. Džanaze namazo atlikimas kapinėse yra markuk, nes džanaze namazo atlikimas kapinėse buvo draudžiamas. Viename iš hadisų pranešama: *„Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) uždraudė atlikti namazą septyniose vietose: sąvartynuose, skerdyklose, kapinėse, ant kelio krašto, pirtyse, kupranugarių aptvare ir ant Kaabos"* (Tirmizi). Taip pat pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Visa žemė, išskyrus pirtis ir kapines, yra vieta garbinimui"* (Ahmed, Ibn Hibban, Tirmizi, Abu Daud).

Džanaze namazo atlikimas mečetėje. Remiantis Hanafiso mazhabo nuomone, džanaze namazo atlikimas mečetėje yra tahriman – makruh (nederamas veiksmas artimas haramui). To įrodymas yra hadisas, pranešamas Abu Hurairos, kuriame sakoma: *„Tam, kas atliks laidojimo maldą mečetėje, apdovanoji-*

mo nebus“ (Abu Daud, Ibn Madža, Ibn Adi), nes mečetės yra skirtos privalomiesiems ir papildomiems namazams, Aukščiausiojo Allaho minėjimui ir žinių mokymui.

Vis dėl to, kai yra blogos oro sąlygos ir nėra kitos tinkamos vietos galima atlikti mečetėje.

D. MIRUSIOJO LAIDOJIMAS

1. Mirusiojo kūno pervežimas iš vieno miesto į kitą

Jeigu mirusiojo kūnas dar nėra palaidotas, tai nėra jokios kliūties pervežti mirusįjį iš vieno miesto į kitą. Yra leidžiama mirusįjį laidoti tos vietovės kapinėse, kur jis mirė ar buvo užmuštas.

2. Mirusiojo kūno pernešimas laidojimo vietos link

Tarp mokslininkų nėra jokių nesutarimų dėl to, kad mirusiojo pernešimas laidojimo vietovės link yra vadžyb. Mirusiojo nešimas yra geras darbas ir pagarbos reiškimas mirusiajam.

Po to, kai mirusiojo kūnas buvo apiplautas ir įvyniotas į savaną, jį deda į dėžę ar ant specialių neštuvų. Dėžės ar neštuvų pernešimas keturių žmonių iš abiejų pusių yra suna. Tai yra žmonės, stovintys iš kairės dėžės ar neštuvų pusės, deda juos sau ant dešinio peties, o tie, kurie stovi iš dešinės, deda sau ant kairio peties. Mirusiojo kūną reikėtų nešti galva į priekį.

Taip pat kaip ir apiprausimo metu suteikiamas prioritetas prausti kūną giminėms: tėvams, vaikams, taip pat suteikiamas prioritetas nešti giminėms – tėvams, vaikams.

3. Veiksmai, kurie yra suna, pernešant mirusiojo kūną

1) Nešant mirusiojo kūną, eiti smulkiais greitais žingsniais. To įrodymu yra hadisas, kuriame Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: „Skubėkite palaidoti mirusįjį. Jeigu jis buvo doru žmogumi, tai greitesnis laidojimas bus jam geriau. Jeigu jis buvo blogu žmogumi, tai taip greičiau nuimsite jį nuo savo pečių“ (Buhari).

2) Mirusiojo kūno lydėjimas. Bendra nuomone, dalyvavimas laidojimo procese yra skatinantis veiksmas. Pranešama, kad Berra ibn Azib *(tebūnie Allahas palaimina jį)* pasakė: *„Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) liepė mums dalyvauti laidojimo procese, lankyti sergančius, čiaudančiam žmogui sakyti „jarhamukallah“, atsakyti į kvietimą ateiti į svečius, padėti nuskriaustajam ir engiamam“* (Tirmizi, Abu Daud, Ibn Madža).

Dalyvavimas laidotuvių procese apima tris elementus:

a. Dalyvavimas džanaze namaze. Pranešama, kad Zeid bin Sabit pasakė: *„Atlikdamas džanaze namazą tu nusiimi savo skolą“*.

b. Lydėti mirusiojo kūną iki kapo ir laukti iki laidojimo pabaigos. Viename hadise, pranešamo Abu Hurairos, sakoma: *„Tas, kas dalyvaus džanaze namaze, gaus vieno karato atlyginimą. Jeigu pasiliks iki laidojimo, tai gaus dviejų karatų atlyginimą. O kiekvienas karatas panašus į Uhud kalną“* (Buhari, Muslim).

c. Po mirusiojo laidojimo prašyti Aukščiausiąjį Allahą jam atleisti.

3) Būti ramiam ir apmąstančiam. Žmonėms, dalyvaujantiems laidojimo maldoje, reikia, būnant ramiems, mąstyti apie

savo ateitį ir būtina pasimokyti iš mirusiojo mirties. Nereikėtų kalbėti apie gyvenimo reikalus ir juoktis.

4) Reikia kuo nors uždengti mirusiojo kūną. Mirusįjį, gulintį ant neštuvų, kupolo pavidalu uždengia lentomis arba medžių šakomis.

5) Nesėdėti iki to laiko, kol mirusiojo kūnas nebus paguldytas į žemę. Žmonėms, dalyvaujantiems laidojimo procese, geriau nesėsti, kol neštuvai su mirusiojo kūnu nebus nuimti nuo pečių tų, kurie juos nešė. Kadangi tuo metu gali prireikti pagalbos. Viename iš hadisų pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Pamatę laidojimo ceremoniją, atsistokite ant kojų. Tie, kas joje dalyvauja, nesėskite iki to laiko, pakol mirusysis nebus paguldytas į žemę“* (Abu Daud, Tirmizi).

4. Veiksmai, kurie yra peikiami (makruh) laidojimo metu

1) Laidojimo maldos ir laidojimo atidėjimas. Pavyzdžiui, laidojimo maldos atidėjimas dėl penktadienio maldos tam, kad laidojimo maldoje dalyvautų daugiau žmonių. Tačiau tuo atveju, kai dėl laidotuvių gali būti atidėtas penktadieninis namazas, pirmiausia reiktų atlikti jį.

2) Sėstis iki to laiko, kol neštuvai su mirusiuoju bus padėti ant žemės ir stotis ant kojų po to, kai neštuvai su mirusiojo kūnu bus padėti ant žemės.

3) Dalyvauti laidotuvių procese raitomis ant važiuojamojo gyvūno. Laidojimo proceso lydėjimas pėsčiomis yra suna. Kadangi viename iš hadisų pranešama: *„Allaho pranašas (tebū-*

nie jam taika ir Allaho palaima) niekada nedalyvavo raitomis šventinėse ar laidojimo namazuose“ (Navavi). Pranešama, kad Savban *(tebūnie Allahas palaimina jį)* pasakojo: *„Kartą mes su Allaho pranašu (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) vykome į džanaze namazą. Jis pamatė keletą žmonių raitomis ir jiems pasakė: „Nejaugi jums negėda? Allaho angelai seka pėsčiomis, o jūs – raitomis“* (Ibn Madža, Tirmizi).

Nedraudžiama važiuoti raitomis, grįžtant iš laidotuvių. Kadangi hadise, pranešamo Džabiros ibn Semuros *(tebūnie Allahas palaimina jį)*, pranešama: *„Allaho pranašui (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) atvedė arklį ir, grįžtant iš Ibn Dahdano laidotuvių, jis sėdo ant arklio, o mes ėjome šalia pėsčiomis“* (Ahmed, Muslim, Nasaji).

4) Sekant laidotuvių procesiją, skaityti garsiai zikr, Koraną arba rėkti. Pavyzdžiui, garsiai sakyti: „Prašykite mirusiajam atleidimo!“. Remiantis imamo Baihaki perpasakojimu, bendražygiai manė, kad yra nepriimtina kelti balsą skaitant zikr laidojimo ir kovos metu.

5) Nešti už mirusįjį ugnį ar smilkyklę. Kadangi ugnis ir smilkyklė gali sukelti asociaciją, kad mirusysis bus mestas į pragarą. Abu Daudo pranešamame hadise sakoma: *„Nesekite laidojimo ceremonijos su šūksmais ir ugnimi.“*

6) Makruhu yra ir moterų dalyvavimas laidojimo ceremonijoje – gabenimas ir laidojimas. Kadangi viename iš hadisų sakoma: *„Jūs gavote nuodėmę, negavusios jokio atlyginimo, grįžkite atgal“* (Ibn Madža).

5. Teisinis sprendimas dėl mirusiojo laidojimo ir skubos rodymo laidojant

Visi fahikai vieningi, kad mirusiojo laidojimas yra fard kafaja (musulmonų bendra pareiga), nes palikti mirusįjį nepalaidotą, reiškia parodyti jam nepagarbą. Be to, žmones neramins irštančio lavono kvapas. Tai įrodo Aukščiausiojo Allaho žodžiai: **„Nejaugi Mes nesukūrėme žemės visatalpinančia gyviems ir mirusiems“** (Mursaliat 77/25–26). Taip pat su Habilio laidojimo Aukščiausiasis Allahas pasakė: **„Allahas pasiuntė varnėną, kuris pradėjo kasti žemę, kad parodytų jam, kaip paslėpti savo brolio lavoną. Jis pasakė: „Vargas man! Nejaugi aš negaliu pasielgti kaip šis varnėnas ir paslėpti savo brolio lavoną?“ Taip jis tapo vienu iš apgailestaujančių“** (al-Maida 5/31). Kitame ajate sakoma: „ ... po to numarino jį ir patalpino į kapą“ (Abasa 80/21).

Iš karto po mirties geriausia paruošti mirusiojo kūną ir palaidoti. To įrodymu yra anksčiau minėtas hadisas: *„Skubėkite palaidoti mirusįjį. Jeigu jis buvo doru žmogumi, tai greitesnis laidojimas bus jam geriau. Jeigu jis buvo blogu žmogumi, tai taip greičiau nuimsite jį nuo savo pečių“* (Buhari).

Taip pat geriau mirusįjį laidoti kapinėse, nes Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* laidojo mirusius bendražygius Baki kapinėse Medinoje. Kapinėse būna daug lankytojų, dėl to ten mirusiesiems daugiau daromos dua.

Taip pat leidžiama mirusįjį laidoti name, kadangi Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) buvo palaidotas Aišos (tebūnie Allahas palaimina ją) kambaryje. Laidoti mirusįjį name yra makruh, nes taip laidojami tik pranašai. Taip pat

nepageidaujama laidoti mirusiuosius mauzoliejuose ar rūsiuose, nes tai prieštarauja sunai.

6. Kapų formos ir jų prižiūrėjimas

Kapai, esant būtinybei ir atitinkant Allaho pranašo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* suną, gali turėti skirtingą formą:

a) Kapas turi būti tokio gylio, kad trukdytų skleistis lavono kvapui ir laukiniams gyvūnams ištraukti kūną. Kadangi laidojimo būtinybės išmintis susideda iš to, kad nuslopintų lavono irimą ir lavoninio kvapo skleidimą, tokiu būdu nežeminant mirusiojo iki nešvarumo lygio ir tokiu būdu nerodant jam nepagarbos bei užkertant kelią laukiniams gyvūnams valgyti mirusiojo kūną.

b) Daugumos mokslininkų manymu, geriau, kad kapas būtų erdvus tiek į ilgį, tiek į plotį. Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė apie tikinčiuosius, kurie mirė mūšyje prie Badro: *„Kaskite, darykite kapus platesnius ir gilesnius“* (Tirmizi)

c) Kapo aukštis neturėtų būti aukštesnis vieno sprindžio. Tai daroma tam, kad žmonės žinotų, kad tai yra kapas, kad nevaikščiotų ant jo ir kad prašytų Aukščiausiojo malonės mirusiajam. Allaho pranašo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* kapas sudaro vieną sprindį. Pranešama, kad Kasym Ibn Muhammed pasakė: *„Kartą pasakiau Aišai: „O tikinčiųjų motina! Ar galėtumei man parodyti Allaho pranašo (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) bei dvejų jo draugų kapus?“ Ji, atidarius duris, parodė man tris kapus. Jie nebuvo aukšti, bet ir nebuvo lygūs su žeme, užpilas buvo iš raudonos žemės bei paplokštainio“* (Abu Daud).

d) Atsižvelgiant į žmogaus kūno sudėtį kapo dydžiai gali skirstis, bet vidutinio žmogaus kapo dydžiai yra:

Vyrams: 200 cm (ilgis) 110 cm (plotis) 155 cm (gylis)

Moterims: 200 cm (ilgis) 110 cm (plotis) 175 cm (gylis)

Dauguma mokslininkų mano, kad kapą geriau daryti kalvos formos, o ne keturkampį ar lygų. Pranešama, kad Sufian at-Temmar pasakė: *„Aš mačiau, kad pranašo (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) kapas buvo kalvos formos lyg kupra kupranugario“* (Buhari). Sahabų[16] kapai, mirusių po Allaho pranašo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, buvo būtent tokie. Lygūs kapai keturkampio formos labiau yra panašūs į žemiškus pastatus.

e) Kapo apdaila keramika, mečečių ar pastatų statymas ant jo, kapo bučiavimas, apėjimas aplink kapą arba žvakių deginimas ant jo yra makruh (peiktina). Pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Te prakeikia Allahas judėjus! Jie pavertė savo pranašų kapus į mečetes“* (Buhari, Muslim). Kitame hadise sakoma: „*Nesėskite ant kapų bei neatlikite namazo priešais jų“* (Muslim).

f) Taip pat draudžiama deginti ant kapų žvakes, nes Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Te prakeikia Allahas moteris, lankančias kapus ir tuos, kurie degina ant kapų žvakes“* (Buhari, Muslim, Tirmizi, Abu Daud).

16 Sahabe – tai yra žmogus, kuris matė pranašą Muhammadą (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) ir tapo musulmonu.

Pagarbos kapams rodymas

Visų fakihų nuomone, pagarbos rodymas kapams tapo papročiu. Pagarbos rodymas kapams reiškiamas taip:

1) Sėdėti, vaikščioti, miegoti, atlikti gamtinius reikalus ant kapų yra makruh. Nes Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Nesėskitės ant kapų bei neatlikite namazo priešais juos“* (Muslim). Kitame hadise sakoma: *„Geriau jums atsisėsti ant įkaitusių žarijų negu ant kieno nors kapo“* (Tirmizi, Ibn Madža, Nasaji, Abu Daud). Gamtinių reikalų atlikimas ant kapų yra makruh, beveik haram.

2) Jeigu yra tikimybė to, kad nors dalis mirusiojo kaulų yra išlikusi, draudžiama (haram) šį kapą iškasti. Iškasant mirusiojo kapą, jo kaulai nėra išimami ir judinami. Reikia būti labai atsargiam, kad nesulaužytume mirusiojo kaulų, nes Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: „*Nuodėmė sulaužyti mirusiojo kaulą yra tokia, lyg būtų sulaužytas kaulas gyvam žmogui“* (Ibn Madža). *„Sulaužyti kaulą mirusiajam lygiai tas pats kas sulaužyti kaulą gyvam žmogui“* (Ahmed, Abu Daud, Ibn Madža). Galima atverti mirusiojo kapą, esant šioms sąlygoms:

a) Jeigu mirusysis buvo palaidotas be apiprausimo, arba nebuvo įvyniotas į savaną, arba nebuvo pasuktas į Kyblos pusę, tai tokiais atvejais, jeigu mirusiojo kūnas dar nesuiro, jį išima iš kapo, apiprausia, įvynioją į savaną ir pasuka į Kyblos pusę. Nes visi šie veiksmai yra vadžib. Viename iš Saido ibn

Mansuro „Sunane“ hadisų sakoma: „Vieni žmonės palaidojo savo draugą be apiprausimo ir neįvynioję į savaną. Po to jie sutiko Muazą ibn Džabilią, kuris jiems liepė ištraukti iš kapo mirusiojo kūną, apiprausti jį ir įvynioti į savaną. Jie ištraukė draugo kūną iš kapo, apiprausė jį, įvyniojo į savaną, kuris buvo pateptas kvapniais aromatais ir atliko džanaze namazą.“

Jeigu yra tikimybė, kad mirusiojo kūnas jau pradėjo irti, tai tokiu atveju kapas nėra iškapstomas, nes prievolė tai atlikti yra anuliuojama dėl to, kad nėra galimybės visa tai atlikti.

b) Jeigu mirusysis buvo palaidotas vogtame savane ir šeimininkas nenori už jį imti pinigų arba jeigu mirusysis buvo palaidotas pagal įstatymą užimtoje žemėje ir tos žemės savininkas nenori, kad mirusysis ten liktų, tokiais atvejais mirusysis yra išimamas iš kapo ir atliekami visi reikalingi veiksmai.

c) Kapą galima atidaryti ir tuo atveju, jeigu tame kape bus palaidotas dar vienas mirusysis arba jeigu yra atliekami veiksmai, kurie praplatina mažą mečetę.

d) Kapą taip pat galima atidaryti, jeigu kartu su mirusiuoju buvo palaidotas auksas, sidabras arba juvelyriniai papuošalai ir jeigu į kapą įkrito kitam žmogui priklausantys daiktai ir anas prašo jam grąžinti. Kadangi viename iš hadisų pranešama, kad Mugiros bin Šubos žiedas įkrito į Allaho pranašo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* kapą ir dėl to viena kapo dalis buvo atidaryta ir žiedas buvo išimtas.

e) Jeigu mirusysis prieš mirtį prarijo kitam žmogui priklausantį brangakmenį ir savininkas reikalauja grąžinti, tai tokiu atveju mirusiajam yra prapjaunamas pilvas ir iš ten išimamas akmuo. Tas pats daroma ir tada, jeigu šis akmuo priklauso ir pačiam mirusiajam.

Mirusiojo kūno pervežimas po laidojimo

Mirusiojo kūno pervežimas į kitą vietą yra draudžiamas. Tačiau mirusiųjų Jakūbo ir Jusufo palaikai buvo pervežti iš Egipto į Siriją ir tai buvo padaryta dėl to, kad jie galėtų būti tarp savo dievobaimingų protėvių. Tai buvo padaryta remiantis buvusiu šariatu ir tai nėra mums pavyzdžiu dabar. Remiantis tuo, laužyti ar perkelti mirusiųjų kaulus yra draudžiama.

Kelių kūnų laidojimas viename kape

Fakihų manymu, draudžiama laidoti keletą kūnų viename kape, jeigu tam nėra svarios priežasties. Pranešama, kad Džabir *(tebūnie Allahas palaimina jį)* pasakė: *„Mano tėvas buvo palaidotas kartu su dar vienu žmogumi viename kape. Bet mano širdis negalėjo nurimti, dėl to aš perlaidojau savo tėvą į kitą kapą“* (Buhari, Nasai). Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* niekada nelaidojo keletą žmonių viename kape.

Svarios to priežasties yra: Jeigu mirusiųjų daug ir jų laidojimas į atskirus kapus sudaro didelius sunkumus arba, jeigu žemės sklypas nėra pakankamai didelis, tokiais atvejais į vieną kapą galima laidoti kelis žmones.

7. Teisiniai sprendimai, susiję su laidojimu

a) Kaip atliekamas laidojimas: Jeigu yra galimybė, tai mirusįjį guldo į Kyblos[17] pusę, kaip tai darė Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*. Todėl mirusįjį šiek tiek pakelia ir guldo į liahdą[18] *(10 paveikslas)*.

Iškasti kapą reikią taip, kad gulantis kūno veidas žiūrėtu į Kaabą. Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Kaaba yra jūsų kryptis ir nesvarbu ar jūs gyvenate ar mirėte "* (Al Baihakyi 3/408, At Tahaui 1/383).

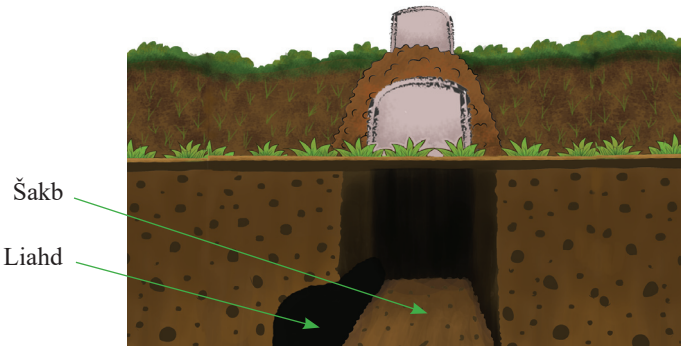

10 paveikslas

b) Tokiu būdu žmogus, guldantis mirusįjį į Kyblos pusę, taip pat pasisuka į Kyblą, veidas turi būti pasuktas į Kyblą. Liahdas daromas tuo atveju, jeigu nėra pavojaus, kad kapo siena nugrius.

17 Kybla – tai yra kryptis link Kaabos.

18 Liahd – tai yra mažas įdubimas kapo apačioje, kurio šonas yra link Kaabos.

Draudžiama musulmono kūną dėti ant kapo dugno (Šakb) ant nugaros. Ibn Abbas pasakoja, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Liahd mums, šakb skirtas ne mums“* (Abu Daud 3208, Tirmizi 1045).

Jeigu nedaromas liahda, tuo metu kūną reikia paguldyti ant dešinio šono taip, kad kairys šonas būtų pakeltas mažiausiai 45 laipsnius, bet ne daugiau kaip 85 laipsnius, nes jeigu bus pakelta daugiau, tuo metu kūnas nugrius ant pilvo.

Po to, kai mirusįjį paguldė į kapą, jam atriša savano mazgus, kurie buvo užrišti galvos ir kojų pusėse tam, kad savanas nebūtų atrištas anksčiau laiko. Viename iš hadisų pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, paguldęs į kapą Nuaimą bin Musadą, savo dantimis atrišo jam savano mazgus *(11 paveikslas)*. Mirusįjį guldo į kapą ant dešinio šono veidu į Kyblą.

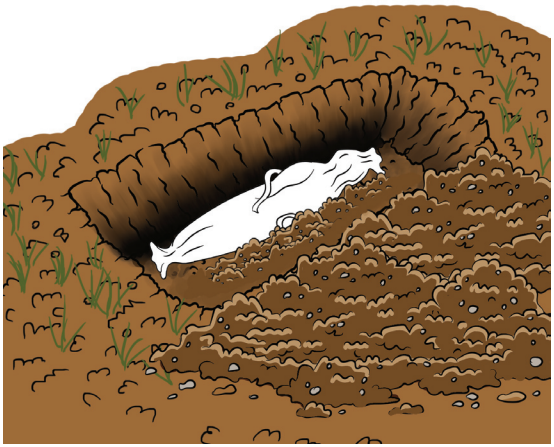

11 paveikslas

Mirusįjį vyrą į kapą guldo vyrai. Guldyti gali keletą žmonių, nes nėra nurodyta tikslaus skaičiaus. Moterį į kapą guldo vyras arba vyras, kuris yra jos mahramas[19]. Jeigu nėra nė vieno mahramo, tokiu atveju moterį į kapą guldo moterys.

Pageidautina, kad mirusiojo artimieji, stovintys prie kapo, mestų į jį po tris saujas žemės. Nes viename iš hadisų pranešama, kad *„Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) metė į kapą tris saujas žemės“* (Baihaki).

Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima), kada paguldė į kapą savo dukrą Um Kulsumas, jis pasakė ajetą: „Mes sukūrėme jus iš jo, Mes gražinsime jus į ją, dar kartą jus iš jo Mes ištrauksime“ (20/55).

Pieš užpilant kapą žeme, kūną reikia kuo nors aptverti – apstatyti. Džabir (tebūnie Allahas palaimina jį) pasakojo, kad Allaho pranašą (tebūnie jam taika ir Allaho palaima), po to, kai buvo paguldytas jo kūnas į liahdą, užstatė samanu ir padarė taip, kad jo kapas būtų virš žemės maždaug 20 cm (Ibn Hibban 2160, Al-Baihakj 3/410).

Nebūtinai užstatyti liahdą samanu galima ir kitomis medžiagomis: akmenimis, lentomis (12 paveikslas).

19 Mahramas – tai yra žmogus, kuris yra artimas giminaitis, su kuriuo moteris neturi teisės tuoktis, tačiau su kuriuo ji gali likti viena ir leistis į kelionę (pvz.,. anūkė, dukra, motina, močiutė, sesuo, teta, dukterėčia).

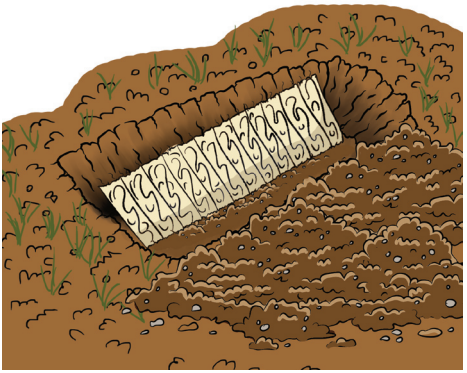

12 paveikslas

Taip pat, kaip buvo rašoma anksčiau, pageidautina, kad susirinkusieji iš karto neišeitų po laidojimo, o pasilikę kuriam laikui atliktų duą už mirusįjį. Pranešama, kad Osman bin Affan *(tebūnie Allahas palaimina jį)* pasakė: *„Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) po mirusiojo laidojimo pasilikdavo šalia kapo ir sakydavo: „Prašykite Allaho, kad atleistų jūsų broliui ir prašykite Allaho, kad Jis sustiprintų jo tikėjimą. Kadangi jūsų brolis dabar yra apklausiamas“* (Abu Daud, Baihaki).

Čia sakoma apie klausimus, kuriuos angelai užduoda žmonėms kapuose: Kas yra jūsų Viešpats? Kokia jūsų religija? Kas jūsų pranašas? Koks jūsų šventraštis?

c) Laidojimo vieta: Geriausia laidoti mirusįjį kapinėse negu kurioje nors kitoje vietoje. Kadangi dua lankančiųjų, kurie ateina į kapines kitų žmonių, nueis ir už jį. Pavyzdžiui,

Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* laidojo savo šeimos ir bendražygių narius Baki kapinėse. Todėl nėra jokių kliūčių, kad dar gyvas žmogus, nupirkęs sau vietą kapinėse, įpareigotų jį ten palaidoti. Osman bin Affan *(tebūnie Allahas palaimina jį)* ir Aiša *(tebūnie Allahas palaimina ją)* padarė būtent taip. Musulmonas negali būti laidojimas ne musulmonų kapinėse ir atvirkščiai, išskyrus kai nėra kitokios galimybės.

d) Mirusiojo laidojimo laikas: Geriausia mirusįjį laidoti dieną ir tuo metu, kai laikas nėra makruh. Galima laidoti ir naktį ir tai nebus makruh.

e) Įrodymu, kad galima laidoti naktį yra tai, kad, remiantis hadisu, kurį persakė imamas Ahmad iš Aišos *(tebūnie Allahas palaimina ją)* Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* buvo palaidotas naktį. Pranešama, kad ir Abu Bakr buvo palaidotas naktį.

f) Talkino skaitymas po laidojimo: Mirusiajam, kuris sulaukė pilnametystės, po laidojimo geriau skaityti talkin, tekstą, kuris yra minimas hadise, kurį perdavė Taberani:

„O, Allaho verge! Allaho vergės sūnau! Prisimink liudijimo žodžius, kuriais tikėjai, kai buvai gyvas, kad nėra kito Dievo, tik Allahas ir, kad Muhammedas yra Jo vergas ir pasiuntinys. Be abejonės, rojus – tai tiesa, nėra jokios abejonės. Be abejonės, Allahas prikels tuos, kurie kapuose ir surinks juos surinkimo vietoje. Ir atsimink tai, kad tu buvai patenkintas Allahu kaip Viešpačiu, Muhammedu kaip pranašu, Islamu kaip religija,

Koranu kaip kelrodžiu, Kaaba kaip kybla ir musulmonais kaip broliais.“

Talkin nėra suna. Tačiau sahabai manė, kad tai yra leidžiama.

g) Kapo uždengimas. Mokslininkai vieningi, kad geriau uždengti kapą, laidojant moterį. Nes visas moters kūnas yra aurat. Todėl reikia uždengti kapą, kad susirinkusieji negalėtų matyti moters kūno dalių, jeigu jos netyčia atsidengtų. Laidojant vyrą, kapas nėra uždengiamas.

h) Mirusiojo laidojimas karste ar dėžėje: Mirusiojo laidojimas karste yra krikščionių paprotys. Islame karstas gali būti naudojamas tik esant kraštutinei būtinybei. Pavyzdžiui, jeigu tai įsakė gydytojai.

Apie paminklus

Ant žmogaus kapo leidžiama pastatyti paminklą, kad žmonės žinotų, kad čia yra kapas ir kieno kapas. Kad žmonės galėtų suteikti reikiamą pagarbą žmogaus kapui ir galėtų atpažinti artimo žmogaus kapą.

Kai buvo palaiduotas Usman ibn Maz, pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* liepė vienam žmogui atnešti akmenį, bet kai tas žmogus nesugebėjo atnešti akmens, tada pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, pats atnešė akmenį ir pastatė jį ant kapo galvos ir pasakė: *„Taip aš atpažinsiu savo brolio kapą ir palaiduosiu čia mirusius iš savo šeimos“* (Abu Daud 3206, Al Baihaki 3/412).

Tačiau nereikia persistengti su paminklo dydžio, nes apie tai ibn Al Kayim rašė: „Pranašo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasekėjų kapai nebuvo per daug aukšti nuo žemės ir nebuvo pažeminti (nuleisti), taip pat kaip ir pranašo *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* kapas. Jis taip pat pasakė: *„Daryti aukštos antkapius, arba ant jų kažką statyti iš akmens, plytų ar gipso arba ant jų statyti kupolus prieštarauja suna ir yra makruh“* (Zadul Maad 504) *(13 paveikslas)*.

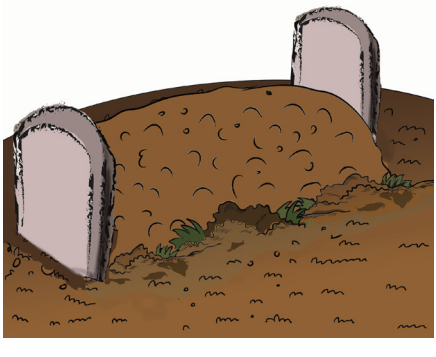

13 paveikslas

Laikoma, kad statyti didelius ir prabangus antkapius yra israf ir šis veiksmas Islame yra draudžiamas.

8. Kapų lankymas

Pasak mashabą Hanafį, kapus lankyti galima tiek vyrams, tiek moterims. Nes, remiantis hadisu, papasakotu Abu Šeibos, sakoma: *„Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) kiekvienų naujų metų pradžioje lankė šahidų kapus, mirusių per Uhudo kovą, ir sakydavo: „Taika jums ir palaiminimas už tai, ką jūs iškentėte. Tai pati geriausia šio pasaulio baigtis!“* Taip pat pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, lankydamas Baki kapines, sakydavo: *„O tikinčiosios šalies gyventojai! Taika jums. InshAllah mes irgi prisijungsime prie jūsų. Prašau Allaho jums ir mums gerovės ir išgelbėti nuo baimės ir sunkumų, susijusių su būsimu gyvenimu.“*

Taip pat pranešama, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Aš uždraudžiau jums (moterims) lankyti kapus, o dabar leidžiu. Nes kapų lankymas primins jums apie mirtį“* (Muslim).

Geriausias laikas lankyti kapus yra penktadienis, šeštadienis, pirmadienis ir ketvirtadienis. Suna yra lankyti kapą, stovint kojose ir stovint skaityti duą. Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)*, lankydamas Baki kapines, darydavo būtent taip.

Apie tai, kas draudžiama ir peikiama daryti kapinėse

Ibn Masud *(tebūnie Allahas palaimina jį)* pasakojo, kad pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* sakė: *„Iš tikrųjų*

blogiausia žmonių dalis yra tie, kurie gyvens Teismo dieną ir tie, kurie kapus verčia mečetėmis“ (Ahmad 1/435, ibn hibban 340).

Vadinasi, kapines pavertė garbinimo vietomis, garbino Allahą draudžiamoje vietoje.

Trečias Skyrius

UŽUOJAUTA, SUSIJUSI SU ŠIUO VEIKSMU

1. Užuojautos pareiškimas ir teisiniai sprendimai, susiję su ja

Užuojauta – tai mirusiojo šeimos paguoda, raginimas kantrybei, ištvermingumui ir lemties pasitenkinimu, bei kitų musulmonų dua skaitymas už mirusįjį. Užuojauta sakoma per tris dienas ir tris naktis. Užuojautos sakymas, pasibaigus trims dienoms, yra makruh, nes priminimas mirusiojo šeimai apie netektį gali jai sukelti nereikalingą skausmą. Be to, Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* leido laikytis gedulo tris dienas, pasakęs: *„Tikinčiai Allahu ir Teismo Diena moteriai neleidžiama laikytis gedulo daugiau trijų dienų. Tačiau žmonai laikytis gedulo dėl vyro mirties keturis mėnesius ir dešimt dienų yra išimtis“* (Buhari, Muslim).

Užuojautos kartojimas yra makruh. Užuojautos išsakymas po laidotuvių yra labiau priimtinas negu užuojautos pasisakymas prieš jas. Nes prieš laidotuves mirusiojo giminaičiai yra užimti mirusiojo laidojimu. O po laidotuvių giminaičių sielvartas padidėja, dėl to užuojautos išsakymas tuo metu yra labiau priimtinas. Užuojauta išsakoma mirusiojo namuose. Tam nėra

išskiriami tam tikri žodžiai. Jeigu mirusysis buvo musulmonas, Žmogus, sakantis užuojautą, gali pasakyti: „Teapdovanoja jus Allahas ir tesustiprina Jis jūsų tikėjimą. Ir teatleidžia Jis mirusiajam.“ Jeigu mirusysis nebuvo musulmonas, tai už jį neprašoma atleidimo ir nedaro už jį dua, nes maldos už netikintįjį yra uždraustos.

2. Verkimas ir raudojimas ties mirusiuoju bei plėšimas rūbų nuo savęs

Bendra nuomone, verkimas dėl mirusiojo iki laidotuvių ar po jų yra leidžiamas. Tačiau negalima kelti balso, sakyti negerų žodžių, garsiai rėkti ir apraudoti velionį. Hadise, perduotame Džabiro *(tebūnie Allahas palaimina jį)* sakoma: *„Kai mirė Allaho pranašo (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) sūnus Ibrahimas, jis pasakė: „O Ibrahimai! Mes negalėsime atnešti tau naudos prieš Allahą“, tai pasakęs, jis apsiverkė. Abdurrahman bin Auf (tebūnie Allahas palaimina jį) pasakė jam: „O Allaho pranaše, nejaugi tu verki?! Allaho pranašas pasakė: „Taip, bet apraudojimą aš uždraudžiau“* (Tirmizi).

Nepeiktina yra eilėraščių bei velionio pagyrimų rašymas bei skaitymas. Tačiau per daug girti, ypač laidotuvių metu, yra makruh.

Gerų velionio savybių išvardijimas kartu su verkimu ir raudojimu bei savęs mušimas kumščiais į krūtinę ar galvą, savo rūbų plėšimas yra haram (draudžiama).

3. Tai, ką reikėtų daryti žmogui, kurį aplankė sielvartas, ir apdovanojimas, kurį jis už tai gaus

Žmogui, kurį ištiko bėda, būtina prašyti Aukščiausiojo Allaho pagalbos ir ieškoti paguodos, nes apie tai Allahas sako Korane: **„Prašykite pagalbos kantrybe ir namazu“** (Al-Bakara 2/153), taip pat būtina atminti apie apdovanojimą, kuris bus skiriamas už kantrybę. Aukščiausias Allahas pasakė Korane: **„Nudžiugink kantrius, kurie, kai ištinka juos bėda, sako: „Iš tikrųjų mes priklausome Allahui ir pas Jį mes sugrįšime““** (Al-Bakara 2/155–156).

Taip pat žmogui, ištiktam bėdos, suna yra pasakyti: *„Inna lilliahi va inna ileihi radžiun“*, o tai reiškia: *„Mes priklausome Allahui ir pas Jį mes sugrįšime.“*

Apdovanojimas už ištiktą bėdą. Skiriamas apdovanojimas už parodytą kantrybę, o ne už ištiktą nelaimę, kadangi pačioje nesėkmėje jokio apdovanojimo nėra. Nes nelaimė nėra įgyta ir žmogaus valiai nepriklauso. Žmogus gauna apdovanojimą tik už tai, ką jis įgyja. Kantrybė yra žmogaus veiksmas ir jo įgijimas.

4. Giminaičių ir kaimynų valgio ruošimas mirusiojo šeimai

Suna yra giminaičių ir kaimynų maisto ruošimas velionio šeimai. Nes viename iš hadisų pranešama, kad, kai buvo nužudytas Džafar ibn Abu Talib *(tebūnie Allahas palaimina jį)*, Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* pasakė: *„Paruoškite maistą ir nuneškite Džafaro šeimai, nes jie užimti nelaime, kuri juos ištiko“* (Abu Daud, Tirmizi, Ibn Madža).

Kaimynai perduoda maistą mirusiojo šeimai, norėdami jiems padėti ir užkariauti jų širdis. Nes velionio šeima dėl juos ištikusios bėdos ir užimtumo gali nespėti paruošti sau maisto. Maisto, kurį atneša, turi užtekti dienai ir nakčiai.

Ir atvirkščiai, velionio šeimos maisto ruošimas yra makruh ir peiktina naujovė, neturinti jokio pagrindo. Nes tokiu būdu didinamas sielvartas ir kančia velionio šeimai, prideda jiems rūpesčių ir prilygsta tamsybės laikų papročiams. Ir juolab, jeigu tarp velionio palikuonių yra nepilnamečių vaikų, tai haram yra maisto ruošimas bei lankytojų vaišinimas šiame name, nes tai yra našlaičių turto išvaistymas.

5. Korano skaitymas mirusiajam ir apdovanojimo jam perdavimas

Mokslininkai sutinka, kad atleidimo maldos, skaitomos už velionį, atneš jam naudos. Pavyzdžiui, „O Allahai! Atleisk jam ir pasigailėk“. Mirusiajam atneša naudos ir sadaka su hadžu, atliekamo velionio vardu. Nes Aukščiausiasis Allahas pasakė Korane: **„O tie, kurie atėjo po jų, sako: „Viešpatie mūsų! Atleisk mums ir mūsų broliams, kurie įtikėjo anksčiau mūsų““** (Al-Hašr 59/10). Kitame ajate sakoma: **„Žinok, kad nėra kitos dievybės, išskyrus Allahą, ir prašyk atleidimo už savo nuodėmę ir už tikinčius vyrus ir už tikinčias moteris“** (Muhammad 47/19). Žinoma, kad Allaho pranašas *(tebūnie jam taika ir Allaho palaima)* atliko dua už Abu Saliamą *(tebūnie Allahas palaimina jį)*, kai jis mirė. Viename iš hadisų sakoma: *„Vienas žmogus, atėjęs pas Allaho pranašą (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) paklausė: „O Allaho pranaše!*

Mano motina mirė. Jeigu aš duosiu sadaką jos vardu, ar jai bus kokios nors naudos?“ Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) atsakė: „Taip, bus““ (Abu Daud). Kitame hadise sakoma: *„Viena moteris, atėjusi pas Allaho pranašą (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) pasakė: „O Allaho pranaše! Mano senam tėvui tapo fardu atlikti hadžą, tačiau jis nebeturi jėgų joti. Ar galiu aš jo vardu atlikti hadžą?“ Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) pasakė: „Jeigu tavo tėvas turėtų skolų, ar tu atiduotum už jį?“. – Moteris atsakė: „Taip“. Allaho pranašas (tebūnie jam taika ir Allaho palaima) pasakė: „Skola Allahui yra labiau verta grąžinimo“* (Ahmed, Nasai).

TURINYS

ĮVADAS 5

PIRMAS SKYRIUS

VEIKSMAI, KURIE YRA MUSTAHAB (skatinantys veiksmai), SU MIRŠTANČIU AR KĄ TIK MIRUSIU ŽMOGUMI

1. Sergančiųjų aplankymas 11
2. Sergančiajam skaityti duą (maldą) 11
3. Gerai elgtis su sergančiuoju 12
4. Nesiskųsti ir būti kantriam 13
5. Savo mirties troškimas yra makruh (peiktinas elgesys) 14
6. Teisėta išvada dėl atgailavimo ir tikėjimo prieš mirtį 14
7. Paguldyti mirštantį žmogų ant dešinio šono veidu į Kyblą 15
8. Įteigti mirštančiajam pasakyti Islamo liudijimo žodžius 15
9. Mirusiajam užmerkti akis ir aprišti žandikaulį 16
10. Pranešti apie mirtį 17
11. Skubėti pasiruošti mirusiojo laidojimui 17
    a) Mirusiojo paruošimas laidojimui 17
    b) Skubėti išmokėti skolas 18
    c) Skubėti įvykdyti jo palikimą 18

ANTRAS SKYRIUS
MIRUSIOJO TEISĖS

A. MIRUSIOJO KŪNO APIPRAUSIMAS 19
1. Teisinė išvada apie mirusiojo kūno apiprausimą 19
2. Žmogaus, apiprausiančio kūną, savybės 20
a) Kas turėtų apiprausti kūną 20
b) Apiprausiančio žmogaus savybės 21
c) Savybės, kurias vertėtų turėti žmogui, apiprausiančiam mirusį 21
3. Apiprausiančiojo mirusiojo būsena 22
4. Būtinos sąlygos mirusiojo kūno apiprausimui 23
5. Ar mirusiajam atliekamas mažasis apiprausimas (wudu)? 24
6. Mirusiojo apiprausimo esmė 24

B. MIRUSIOJO KŪNO ĮVYNIOJIMAS Į SAVANĄ (KEFENĄ) 29
1. Teisinės išvados, susijusios su mirusiojo vyniojimu į savaną, ir kas būtent turėtų įsigyti savaną 29
2. Savano (kefen) išvaizda ir dydis 29
3. Papildomos savano savybės 32

C. DŽANAZE – NAMAZO ATLIKIMAS 33
1. Teisinis sprendimas dėl džanaze namazo 33
2. Kas vertas atlikti džanaze namazą (laidojimo maldą)..... 36
3. Laidojimo maldos atlikimas, jeigu laidojami keli mirusieji ... 37

4. Džanaze namazo ruknos bei suna bei jų eiliškumas 37
5. Vieta, kur turėtų stovėti imamas džanaze namazo metu 41
6. Džanaze namazo sąlygos 41
7. Džanaze namazo laikas 43
8. Džanaze namazo atlikimas po mirusiojo laidojimo, džanaze namazo kartojimas prieš laidojimą 43
9. Džanaze namazas už mirusį naujagimį 43
10. Džanaze namazo atlikimo vieta 44

D. MIRUSIOJO LAIDOJIMAS 45
1. Mirusiojo kūno pervežimas iš vieno miesto į kitą 45
2. Mirusiojo kūno pernešimas laidojimo vietos link..... 45
3. Veiksmai, kurie yra suna, pernešant mirusiojo kūną 46
4. Veiksmai, kurie yra peikiami (makruh) laidojimo metu 47
5. Teisinis sprendimas dėl mirusiojo laidojimo ir skubos rodymo laidojant 49
6. Kapų formos ir jų prižiūrėjimas..... 50
7. Teisiniai sprendimai, susiję su laidojimu 54
8. Kapų lankymas 61

TREČIAS SKYRIUS
UŽUOJAUTA, SUSIJUSI SU ŠIUO VEIKSMU

1. Užuojautos pareiškimas ir teisiniai sprendimai, susiję su ja.... 63
2. Verkimas ir raudojimas ties mirusiuoju bei plėšimas rūbų nuo savęs 64

3. Tai, ką reikėtų daryti žmogui, kurį aplankė sielvartas, ir apdovanojimas, kurį jis už tai gaus 65
4. Giminaičių ir kaimynų valgio ruošimas mirusiojo šeimai ... 65
5. Korano skaitymas mirusiajam ir apdovanojimo jam perdavimas 66

TURINYS 69